

GAZETA LITERARĂ

Anul VII nr. 11 (313) — Joi 10 martie 1960

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII Scriitorilor din R. P. R.

8 pagini 50

N. N. JUKOV

„Nu pierdeți nici un minut!”

TEORIA LENINISTĂ a REFLECTĂRII și CRITICA LITERARĂ

Teorie leninistă a reflectării, definind legile unice ale cunoașterii umane, constituie, implicit, și fundamentul esteticii noastre.

În formula ei diferențiată, dialectica procesului de cunoaștere realizează ridicarea de la abstract la concret, de la senzorial la concret, de la reprezentare totală la concretizarea într-o determinare abstractă; pe cel de-al doilea, determinările abstracte de la reproducerea concretului pe calea gândirii. „Semnificația generalului — nota Lenin în Căiele filozofice — este contradictorie: el este mort, impur, incomplet etc. etc., însă el este numai o treaptă către cunoașterea concretului, deoarece noi nu cunoaștem niciodată concretul în întregime. Suma infinită a conceptelor, a legilor etc. generale nu dă concretul în plenitudinea lui”. Concretul senzorial este punctul de plecare al cunoașterii. Concretul reproducus de gândire este punctul final al procesului. Abstracțiile sînt mijlocul pentru atingerea acestui punct. Practica vie constituie izvorul cunoașterii concret-senzoriale și, în același timp, unicul criteriu de verificare a concretului final.

Specificitatea acestui proces în cunoașterea artistică constă, încă, în obiect de studiu al esteticii marxist-leniniste, mai ales în ceea ce privește identificarea modului în care se realizează ridicarea de la o treaptă la alta. Dar esențială este încorporarea generalului în individual, deci trecerea de la o treaptă la alta fără „voluntarism” reprezentării totale, ci chiar în forma concretă a acestei reprezentări. Reproducerea finală a concretului se face pe calea imaginii, păstrată de-a lungul întregului proces, dar cu valoarea preschimbabilă calitativ.

Întelegerea științifică a dialecticii leniniste scoate în evidență nu numai caracterul unitar în variatele al procesului de reflectare, ci și legătura strînsă, deasupra specificității, între o cale și alta de cunoaștere. Ignorarea acestei legături între cele două căi, care au același izvor și același obiect esențial — realitatea obiectivă — este tot atât de primejdioasă ca și ignorarea specificității.

Distincția leninistă între cele două căi se opune antagonic oricărei încercări de a acordă reflectării artistice o independență absolută față de cea teoretică, atribuindu-i artii o forță mistifică, de pătrundere intuitivă, „scuțită” de treptele cunoașterii. Estetica idealistă antiraționalistă și antidialectică, de tipul Croce, disjunge astfel categoric cunoașterea critică de cea teoretică: „Cunoașterea umană — afirmă Croce — are două forme: ea e sau cunoaștere intuitivă sau cunoaștere logică; cunoaștere prin imaginație sau cunoaștere prin inteligență; cunoaștere a individualului sau cunoaștere a universalului; a lucrurilor sau a raporturilor lor; ea este, în cele din urmă, sau producătoare de imagini sau producătoare de concepte”.

ÎNVĂȚÎND DE LA LENIN

scria lui Lunacearski — după ce îl comunicase acest proiect și lui Gorki, sugerându-i să-l realizeze. Lenin însuși dădu, în acel timp, un excelent model de aplicare concretă a teoriei reflectării în practica analizei literare, prin articolele sale despre Tolstoi.

Însemnătatea acestor articole pentru înțelegerea sarcinilor criticii literare, a modului în care trebuie ea să aplice teoria leninistă, este uriașă.

Pe de o parte avem un exemplu ilustru de metodologie a cercetării literare. Fără să intrăm în detalii, trebuie să arătăm că Lenin delințea opera artistică a lui Tolstoi ca o oglindă artistică a epocii, în unitatea ei indestructibilă cu concepțiile teoretice ale scriitorului, deduse din opera însăși sau enunțate doctrinar. Cunoașterea artistică și cunoașterea teoretică, deci, acționează împreună, determinate de aceeași genă socială.

Un artist nu poate fi mare dacă nu e și un profund cugător. Încă Hegel, de la care avem atîtea de învățat, dacă îi interpretăm materialist dialectic, arătase rolul gândirii teoretice, al concepției filozofice în creația artistică. „Un adevărat poet — scriese el în „Fenomenologia spiritului” — trebuie, înainte și în timpul creației, să cugete și să raționeze”. Apoi, în „Estetica”: „artistul trebuie să își cugete profund asupra esențialului și a adevărului în toată amploarea și profunzimea. Căci fără cugelare, omul nu poate deveni conștient de ceea ce este în el, și, în orice mare operă de artă, se observă că mate-

Savin BRATU
(Continuarea în pag. 6)

Un mare succes internațional

Marea călătorie a tovarășului Nikita Sergheevici Hrușciov în țările din sud-estul asiatic a luat sfîrșit. Se poate face acum bilanțul acestei istorice activități, în care s-a afirmat cu putere și entuziasm dragostea de pace a popoarelor din această parte a lumii, prietenia și recunoștința lor pentru Uniunea Sovietică, simpatia entuziasă și sinceră pentru omul de stat N. S. Hrușciov.

Ceea ce a caracterizat, fără deosebire, primirea pe care India, Uniunea Birmană, Republica Indonezia, Afganistanul au făcut-o primului ministru al U.R.S.S. a fost entuziasmul unanim, spontan, grandios. Fără buletine scrise, fără formalități organizate, N. S. Hrușciov a realizat un fel de plebiscit prin viu grai, prin care milioane de oameni și-au arătat voința lor neclintită pentru pace. Această atitudine a popoarelor lumii pentru stegarii luptei pentru pace era cunoscută, dar niciodată încă ea nu s-a manifestat mai viu și mai hotărît în atîtea țări deodată și cu un asemenea entuziasm.

Oricare ar fi orînduirile sociale, deosebirile lor de dezvoltare materială și culturală, limbile în care se exprimă, ideea păcii stringe laolaltă toate popoarele în cea mai impresionantă forță de masă care s-a manifestat vreodată. Iată un sol al unei mari puteri care are un cuvînt atît de hotărît la masa unde se hotărăște soarta lumii, venind ca prieten în țările sud-estului asiatic, nu pentru a instala baze militare, stocuri de bombe atomice sau platforme de lansare, ci pentru a oferi fabrici și a înzestra ferme. Iată-l cugterind un continent, neobosit, mereu viu și înțeleg, în mondială sa „campanie” pentru pace.

Mă se pare că nimic nu ar putea exprima mai frumos această misiune de un umanism grandios, decît vorbele așezate cu înțelepciune veche și poezie delicată, specific orientale care a născut anticele culturi, — ale mesajului de salut adresat de locuitorii Calcuttei, președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. În acest mesaj se spune:

„Începînd din 1955, duceți din țară în țară, cu o energie neobosită, ideile păcii și prieteniei în întreaga lume. Activitatea dvs. este tot atît de minunată ca și mărețele realizări ale științei sovietice, care a pătruns în spațiul cosmic și a cucerit luna.

Fie ca spumini și rachetele dvs. să poarte mesajele păcii și progresului spre planete și aștri.

Fie ca războiul de la India împotriva războiului, violenței și lacomiției și aspirării, să se unească cu năzuințele de pace ale poporului Uniunii Sovietice și să călăuzească omeneirea spre admirabilă epocă a progresului. Acesta este visul cel mai scump al cetățenilor din Calcutta”.

Cine stă în fața unui glob pămîntesc și îl învîrte pe axul lui, citînd: New-York, Chicago, San Francisco, Delhi, Calcutta, Kabul, Bogor, Djakarta, Bandung, Denpasar, Surabaya, Rangoon și petrece cu privirea toate meridianele, nu se poate să nu rămîna uimit și plin de admirație pentru prodigioasa energie a omului care nu preocupă nimic, nici oboseală, nici sănătate, pentru a suia cauzai păcii în lume.

Și întinerul nu s-a sfîrșit. Se reîncepe peste cîteva zile, pe alte paralele, spre Paris.

În India, uriașele manifestări, la care au participat sute de mii de oameni, au fost expresia prieteniei pe care poporul indian l-a adus omului de stat luptător pentru pace și totodată semnul prieteniei între India și U.R.S.S.

Rezultatele vizitei, sintetizate în comunicatul comun, marchează constatarea slăbirii încordării internaționale; folosese schimburilor de vizite și contacte personale; aprobarea comună a dezarmării generale; unirea în luptă pentru pace a celor două țări; mai

de Demostene BOTEZ

largo legături economice și culturale; un credit de 1,5 miliarde de ruble.

Comunicatul mai subliniază ca fapte pozitive: reducerea forțelor armate a U.R.S.S. ca și neutralitatea Indiei și neparticiparea ei la orice alianțe militare.

Vizita în Uniunea Birmană se caracterizează prin același acord, între cele două țări, asupra tuturor marilor probleme internaționale, cit și prin spiritul de egalitate în drepturi, de respect al independenței și neamestec reciproc, care a condus ca un fir albul păcii, — în tot timpul discuțiilor.

Și aici, ca pretutindeni, marile manifestări de bucurie ale maselor largi populare, ca și însulțirea comentariilor făcute de opinia publică, de către oamenii politici, indiferent de partizii și personalități, arată că întreg poporul Uniunii Birmane este, în fond, semnatul comunicatului comun, că acesta nu face decît să exprime voința unanimă a poporului.

Dar la Bandung, ca și la Djakarta și la Bogor, s-au făcut declarații și constatări care privesc nu numai poporul indonezian și destinele lui, ci înșăși politica internațională de astăzi.

Cuvîntarea tovarășului N. S. Hrușciov în parlamentul indonezian cuprinde, de asemenea, și reafirmarea poziției U.R.S.S. într-o seamă de probleme generale, și a concepției prietenești și de ajutorare ce trebuie să călăuzească astăzi relațiile dintre popoare.

Amîndăm țările state independente să-și construiască o economie națională. În 1960, Uniunea Sovietică va ajuta la construirea a 383 diferite întreprinderi industriale în 22 de țări ale lumii. De regulă nu acordăm ajutoare sub formă de mărfuri de consum, așa cum fac țările occidentale. Uniunea Sovietică acordă ajutor în primul rînd pentru ca țările care benevoliază de el să-și poată crea în adevăr o industrie proprie, care să producă nu numai mărfuri de consum, ci și primul rînd mijloace de producție și să poată crea astfel o bază materială tramică, care să întărească independența politică și economică a acestor țări”.

Șeful cărei mari puteri a avut vreodată o asemenea concepție în care speculația comercială, în fond subjugată, este înlocuită cu adevăratul ajutor menit să pună pe picioare, nu să scuturască, economia unui nou stat? Uniunea Sovietică a acordat Indoneziei un credit de 250 milioane dolari, care vor servi pentru realiza-

rea planului general de dezvoltare a Indoneziei în viitorul apropiat, ce cuprinde: construcția de oțelării; uzine metalurgice, chimice, fabrici textile, un reactor atomic... etc.

În cuvîntarea rostită la Universitatea națională indoneziană, tovarășul Hrușciov a făcut, de asemenea, o serie de declarații de mare importanță internațională, din care citez:

„Am rămas de domeniul trecutului vremurilor cînd puterile occidentale se legănau în iluzia că istoria universală s-ar făuri numai în cîteva capitale occidentale, în consiliile de administrație ale băncilor care și-au întins tentaculele financiare în întreaga lume, susținute de cruciștoarele ulterioare coloniale. Istoria este fărînită de popoarele întregii lumi. Poate oare să-și închipe cineva în zilele noastre rezolvarea vreunei probleme internaționale importante fără China, fără India, fără Indonezia și fără alte state din Asia și Africa?”

Marea călătorie pe care tovarășul Hrușciov a întreprins-o în sud-estul Asiei a avut un succes strălucit. Ea a dat un nou prilej de manifestare a marii simpatii pe care popoarele din această parte a lumii o au pentru Uniunea Sovietică; a afirmat atașamentul popoarelor pentru pace, a reafirmat caracterul prietenesc al politicii internaționale sovietice, a întări existenței pașnice, a înărit solidaritatea luptătorilor pentru pace, a fixat însemnate probleme internaționale asupra cărora aceste sute de milioane de oameni sînt de acord.

Ca parte a lagărului socialist, țara noastră se bucură și aduce prețuirea ei entuziasă acestui mare succes care înseamnă un mare pas spre cucerirea păcii.

ISTORIA IN INIMILE NOASTRE

Există o istorie a faptelor și întîmplărilor consemnate în manuale, dar există și o istorie întîpiră adică în inimile oamenilor. 6 Martie 1945. Am fost mariorul acelei zile, împreună cu imensa majoritate a populației țării noastre. Am trăit istoria și am înscris-o în inimile noastre.

Tara, german, însingurat. Ne despărțeau doar cîteva luni de ieșirea dintr-un război pe care poporul nu-l dorise și căruia i-am plătit un crud tribut de sînge și de suferințe. Pretutindeni ogore întelenite, gări pustii, orașe în ruină, îndoliate. De cîteva luni, ostașii noștri își găsiseră, în sfîrșit, aliații lor firești și luptau alături de ei împotriva celui mai crîncen dușman al umanității, trupele naziste, undeva, departe, în Apus. Poporul nădăjduia să înceapă în sfîrșit o viață nouă. Tărani sperau să capete pămînt și muncitorii, de lucru. Palatul însă și oamenii lui, aceași monstruoasă elcă, responsabilă de participarea noastră la un război antipopular, împotriva Uniunii Sovietice, vegheau ca minifarele ceasornicului să rămîna încremenite pe cadranul istoriei. Reforma agrară era amînată de un guvern reacționar, reprezentînd interesele boierilor; fabricile patronilor nu lucrau, atunci cînd cuvîntul Partidului chema la sporierea producției sub lozincă „Totul pentru front, totul pentru victorie”. Inșăși opera de salubritate națională, constînd în demasarea, prînderea și pedepsirea criminalilor de război, era împiedicată sistematic și organizat.

Partidul Comuniștilor însă conducea lupta întregului popor cu bărbăție, calm și înțelepciune. La îndemnul comuniștilor plugarilor țărănilor intrau în ogorele boierilor și, în condiții dramatice, în hale cu gemuri sparte, în ateliere fără acoperișuri, muncitorii și intelectuali.

Aurel BARANGA
(Continuare în pag. 6)

PREZENȚA LUI ARISTOTEL IN LOGICA MODERNĂ

de acad. Athanase JOJA

În realitatea obiectivă, există o dialectică a singularului și a universalului, iar gîndirea reflectă această opoziție necesară. Nu există o știință a senzației, dar nu există nici știință posibilă fără preexistența senzației.

Logica lui Aristotel este „substanțialistă”, în sensul în care recunoaște existența obiectivă a lumii exterioare și în care afirmă că nu există relații în sine, desprins de obiectele relate în măsura în care nu descompune lumea într-o imensă și fantomatică rețea de relații. După Aristotel, legile și categoriile logice reproduc legile și categoriile ontologice. În „Despre suflet”, Aristotel declară că formele inteligibile sînt conținute în formele sensibile. În Categoriile Aristotel afirmă că stările sufletului sînt identice la toți oamenii, după cum identice sînt și lucrurile ale căror imagini sînt aceste stări. Aristotel scoțese că eficacitatea logică a silogismului se explică prin faptul că imită ordinea naturii. Categoriile nu au, ca la Kant, o valoare pur subiectivă, ci obiectivă. Într-adevăr, categoriile sînt, în primul rînd, genurile supreme ale ființei și în al doilea rînd ale gîndirii. E foarte superficial să se afirme că Aristotel a dedus categoriile din gramatică; categoriile au fost deduse din realitatea obiectivă, pe care gîndirea și gramatica nu fac decît să reflecte. Gîndirea este adevărată dacă reflectă realitatea.

Se repropășă adesea lui Aristotel acest ontologism al logicii sale și se aduc omagii stoicilor de a fi luat calea formalismului, a scizării dintre logică și obiectiv.

Profesorul Bochenki scrie cu privire la acest subiect: „În timp ce, la Aristotel, statutul ontologic al formulelor nu este determinat cum se cuvine (nu știm dacă ele sînt suile de cuvinte sau structuri mentale sau obiective), stoicii au elaborat o teorie semiotică rațională și au stabilit teoremele lor logice în așa fel încît să poată însemna todeauna ceva a partinînd domeniului semnificațiilor”.

Desigur, logica stoică, care este o logică a propozițiilor, are merite excepționale dar este fals să se spună că nu știm dacă formulele, la Aristotel, sînt structuri lingvistice, mentale sau obiective. Textele dovedesc cu prisosință că Aristotel consideră formele logice ca exprimînd structuri mentale care, la rîndul lor, exprimă și traduc structurile obiective. Capitoul I din „Despre interpretare” nu lasă nici o îndoială în această privință.

Dar nu trebuie să se creadă că, de vreme ce logica lui Aristotel are un caracter ontologic, ea nu ar fi o știință formală. Dimpotrivă, ea este formală, fiindcă nu se ocupă de conținutul determinat ale gîndirii, ci de forma gîndirii, care, ea însăși, reflectă formă proceselor obiective. Toată lumea cunoaște vestitele silogisme în barbara:

1) Toți oamenii sînt muritori
Socrate este om
Deci Socrate este muritor

2) Toți oamenii sînt muritori
Toți grecii sînt oameni
Ele sînt, în mod obișnuit, atribuite lui Aristotel, dar, cum spune Jan Lukaszewicz, în lucrarea sa „Aristotle's

Vezi începutul în „Gazeta literară” nr. 10/1960.

Syllogistic”), „nu se găsește nici un silogism cu termenii concreți în Analiticele Prime”. Aristotel, spune Lukaszewicz — a introdus literă în locul subiectelor și predicatelor concrete”.

Lukaszewicz definește logica lui Aristotel ca o teorie a relațiilor A, E, I și O în cîmpul termenilor universalizabili.

Celebrul logician observă că „logica formală și logica formalistă sînt două lucruri diferite. Logica aristotelică este formală fără a fi formalistă, în timp ce logica stoicilor este în același timp formală și formalistă”.

Lukaszewicz pretinde că Aristotel și peripateticii nu erau formalisti, fiindcă scoțeau ca esența silogismului dintr-unu de cuvinte, ci de semnificația lor.

Peripateticii considerau că forma lingvistică nu era decît vehiculul gîndirii — și de aceea logica aristotelică este o logică formală și filozofică, bazîndu-se pe o concepție filozofică realist-empiristă, studiînd procedeul gîndirii în raport cu capacitatea lor de a exprima realitatea obiectivă.

Stoicii nu greșeau nici ei vrînd să despartă logica de contextul ei filozofic, să o facă formalistă — ei făceau astfel studiul procedeeilor logice mai direct, și prin aceasta erau precursorii logicii moderne, al calculului propozițional.

În ceea ce privește erorile care sînt imputate lui Aristotel — nelegitimitatea subalternării conversivului per accidens și a silogismelor în b (baralipton, darapti, felepton, fapesmo) — ea este bazată, pe cit se pare, pe o neînțelegere, pe necunoașterea caracterului logicii aristotelice și pe o eroare, o conțuzie în privința celor două logici: formală-aristotelică și matematică.

Astăzi logicienii sînt mult mai rezervați în atitudinea lor față de logica filozofică, judecările lor sînt mult mai nuanțate și adesea ei consideră logica clasică ca o parte integrantă a logicii simbolice.

Lukaszewicz observă că Aristotel a introdus variabilele în logică: „introducerea variabilelor în logică este una din cele mai mari invenții ale lui Aristotel”.

Se pune totuși o întrebare: logica aristotelică prezintă un interes exclusiv istoric — sau își conservă un interes științific actual?

IN ACEST NUMĂR:

- O pagină închinată scriitorului ASZTALOS ISTVAN (pag. 3)
- JUDECATA — Capitolul final din vol. II al romanului „Pămînt destelenit” de MIHAIL ȘOLOHOV (pag. 5)
- Clasic și contemporan de Ion Fintescu (pag. 7)

LUCIA COSMESCU

Înscrierea în colectivă

(Continuare în pag. 6)

Biografia socială a personajului

Caracterul unitar al biografiei sociale se vede în Galați și prin mijloacele realizării logicii interioare a eroului, a legăturii dintre formația anterioară și evoluția lui prezentă. Actualul prezintă o continuitate provizorie din anii puterii populare este unul dintre acei „tari, puternici, bogăți, minđri și neînduplecați, așa cum erau de fapt Erhanii, așa cum se știau ei întotdeauna”. Dar puterea socială, proprietatea și beneficiile lor materiale de altă dată au dispărut. A rămas însă vechea deprindere a violenței, atitudinea crudă, intransigentă în lupta socială, tenacitatea a aproape sălbătească în urmărirea până la capăt a scopurilor. Or, speranța restaurării vechiului regim, întrefine această permanentă tensiune sub o formă acută. Erhan acționează, dar numai pe ascuns, sub masca prieteniei pentru regimul democrat-popular. Tumulul său launtric este strunit puternic, reacțiile exterioare, dirijate cu tact, Această logică socială, ca și la Simion Berțian, se manifestă alfel în lupta pentru consolidarea puterii. Structura interioară a lui Erhan este desigur o conștiință elementară a situației, o reacție inerentă noilor condiții, și fiind, printr-un gest reflex spre izolare — pentru rațiuni de apărare și diversivitate.

Un articol care nu-și indeplinește menirea

În „Contemporanul” nr. 9 (698), a apărut articolul „Impotriva vulgarității pe scenă” semnat de Margareta Bărbuță. Este realmente inadmisibil că pe scenele noastre să se strecoare vulgarități și accente degradante, iar combaterea unor asemenea manifestări să fie birocrațică. Credem însă că în articolul citat se exagerază, considerându-se că asemenea abateri ar constitui, în viața teatrală românească de azi, „un fenomen simptomatic” cu caracter generalizant. De asemenea, ne mirăm că exemplificările se referă în cea mai mare parte la spectacole meruitoase, care se află printre cele mai bune realizări ale teatrelor noastre. Condamnarea lapidară a unei cronici dramatice la „Aziul de noapte”, într-o jumătate de frază nu ne pare, de asemenea, indicată, oricât de discutabilă ar fi fost opinia criticului în cauză. Articolul, pornit dintr-o bună intenție și cu un obiectiv util și interesant, nu beneficiază, din cauza acestor deficiențe de argumentare, de acuziilor critice necesare.

Constatări și recomandări

În „Contemporanul” nr. 10 (699), cronica lui Radu Popescu despre două volume de versuri de Eugen Frunză, conchide: „In orice caz, Frunză a făcut un progres demn de relevat și toamă de aceea am declarat că nu se pare mai semnificativ volumul „Cîntece de veghe, deși mai puțin realizat”. Recomandația finală făcută poetului Eugen Frunză este de a-și „continua efortul de a aduce pe linia unei bătălii a imaginației”.

Spirit critic

În nr. 1/1960 al „Jasăului literar”, V. Adăscăleii relevă apariția imbușcătoare a unei culegeri de folclor din regiunea Suceava. Autorul recenziei nu face cunoscut că, pentru apariția acestei culegeri, au fost necesari un autor, o Casă regională de creație, „care a patronat această operă” și o editură. Mai aflăm din această recenzie că informatoarea Varvara Munteanu este probabil autoarea unei variante a cunoscutelor balade „Miorța”, și care, „prin unele tendințe moralizatoare manifestate ici și colo”, vine „în contradicție cu rezolvarea schematică prezentă în imensa majoritate a variantelor cunoscute”. Dacă putem fi de acord că pentru apariția unei culegeri de folclor sînt necesari cel puțin un culegător și o editură, nu credem că putem accepta cu inimă ușoară formula exigentului critic leșean, care vede în „variantele cunoscute” ale „Miorței” rezolvări schematice...

„cînd ușa sări în lături, Filip fu înfrînat de un Erhan odihnit, zîmbitor, proaspăt mulțumit să-și strîngă mîna și să-și întrebze cu ce-1 doare a-și juța”. Explicația disimulată este ugerată cu mult timp înaintea scenei respective. Ingenioasă nî se pare, de exemplu, autorecomandarea lui Erhan prin relatarea „cazului dificil”, al biografiei sale, „Omul cîstînit”, căzut, chipurile, victima neamurilor nedemne, care-1 întinează viitorul politic — este ipostaza preferată a personajului. El abordează subiectul respectiv cu o tactică unică, la început „cam în silă”, însă continuă discuția „cu interes”, chiar și „meintrebate”, pentru ca-1 nsfrîși să oțeze adine și să pară că se „străduiește să se îmbărbăteze” („...asta mi-1 parlea”). Limbajul personajului este aici mai expresiv, simlînd cu perfidie simplitatea o-

Insemnări despre „Bărăgan”, vol. II de V. EM. GALAN

menilor dintr-o bucată, cu o conștiință lîmpede ca lacrima. Propozițiile sînt scurte, cuvintele — cit mai obișnuite, într-un monolog întretăiat cu pauze grele... de emoție și amărăciune: „Eu, în inima mea, mă simt cutare înaintea oricui: dacă am de spus ceva cîstînit, spun! Cine-om de bine să alegea ce-1 bun... Așa că nu-1 tocmai ușor cazul meu... Mie, cu frate-meu... cu ginere-meu... orice chiar, orice buț poate să-mi viie pînă în gură... Numai înaintea partidului vorbesc. Partidul, așa cred eu... așa vād, așa judec... se uită numai la fațetele tale”. Și cu același simț al măsurii ca să nu compromită caracterul verosimil al scenei, Erhan încheie stăpîniindu-se, „tăcut, închis în sine, nici trist, nici vesel”.

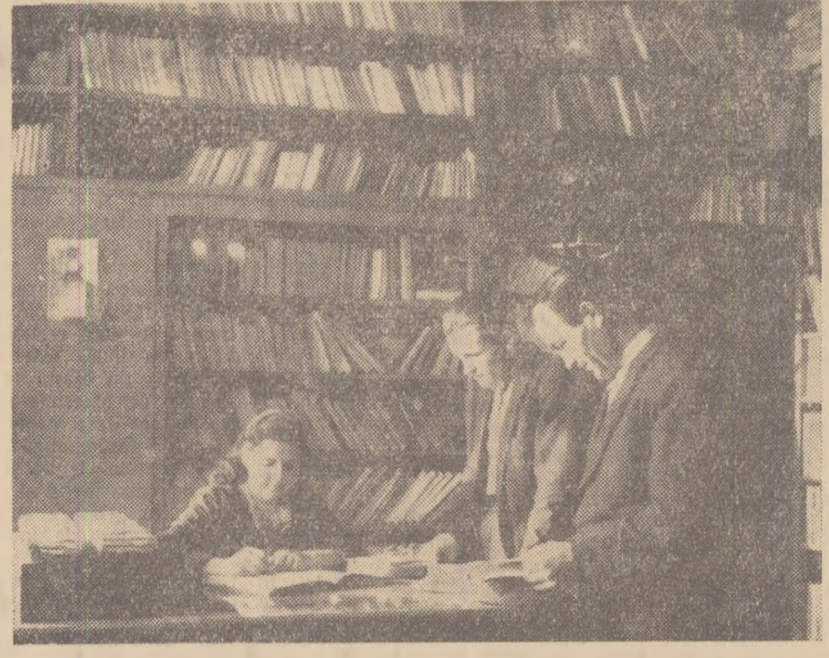
Dar chiar și prin acest filțat sever, — vechile deprinderi violente sînt sorite eşecului. Oricît de lucid și de rece poate să se păstreze Erhan, impresia de zbatere disperată, de fatalism absurd, se asociază celor mai „politice” acțiuni ale sale. Izolarea tactică de la început se transformă într-un asediu fără ieșire în care sursele de rezistență sînt finalmente anihilate. Semnele înfrîngerii se proiectează mai întîi în imaginea fecului las și nevolnic. Prin el, Erhan nu-și pierde numai un aliaț secret, ci însăși perspectiva redresării familiei. Pentru că Nulu, moștenitorul tradiției acelor oameni puternici cîndva prin proprietate și poziție în societate, se comportă lamentabil atunci cînd (învidiu de o mină de tineri, pentru motive bine justificale), se relogiază în localul stabului popular, invocînd protecția tatălui. La început, fiul aliat în ipostaza de fiară deslănușit, nu s-a terminat, dar apoi, după ce-1 aștepta, și într-adevăr —

clanului; „singele Erhanilor” îi tulgeră prin mințe; și o frîntură de secundă își simți inima năpădită de o căldură nouă, neștiută lui”. Se bucură simlînd această forță brutală latentă în Nulu, pentru că pînă atunci „nu îndrăznea să-și prefăcușă fecorul ca pe un Erhan adevărat”. Situația se clarifică însă numai deși dezamăgirea lui Erhan este fără margini, atunci cînd îi zărește pe Nuțu de aproape, „mai mult mort decît viu”, scîncînd „în neștire”, tremurînd din toate încheieturile și „sleit de puteri”. În inima înghețată a tatălui, înstrăinarea la locul dușos de mai înainte. Înfrîngerea capătă o semnificație mult mai gravă; pierderea cu-rajului și a faimoasei infalibilități a Erhanilor în noile condiții sociale! Împietrit, în fața mulțimii de tineri care rid de izbucnirea isterică a lui Nuțu, Erhan meditează îndelung asupra înfrîngerii pe care o trăiește: „Nouă, Erhanilor, ni s-a știut de frică; de frică am fost înjurați, de o am fost și blagosloviți, dar bațo-ciorii niciodată n-am fost!” Și totuși, în pofida evidenței care indică involuția puterii, pe planuri diverse, Erhan se inversumează fanatic și con- tinuă lupta. Speculează cu o cruzime de necrezut pămîntia lui Nuțu, lovindu-1 sălbatice, umplîndu-1 de sînge în fața oamenilor; este gata să-1 trimită la închisoare, denunțîndu-1 instructorului de partid al plasei. Reușește să obțină unele succese temporare, plătile cu o insolvență desăvîșită de energie. Într-o discuție cu instructorul de partid, „îndîndu-și ochii peste cap înaintea acestui Maleș!” încercînd să mimizeze „o suferință vecină nebulniei”, Erhan închează de fapt să-și mai joace rolul, trăind deodată în realitate și în sinea lui senzația teribilă a singurătății: „Pot zice că nu am mai pe nimeni”. Rostește aceste cuvinte pentru prima oară depășit de situație, fără să se controleze, parcă dedublînd și tremurînd „...copiești, împurvinduse zădărnice gîndului pe care-1 rostea”. Puterea de altădată se consumă acum izolată, hărțuită, aproape de epuizare. Echilibrul se strică, intuiția măsurii și a reacțiilor tactice începe să fie compromisă (presiunea exterioară o covîrșește pe cea lăuntrică). Neștiind că acțiunile lui Filip urmăresc o treabă gospodărească oarecare (trezirea atalejilor într-o noapte, peste Borcea înghețată), Erhan — fără să mai cugete — se crede hălîuit la miezul nopții, în „întunericul plin de capcane și scor-monii de hăcăr”. Aclumea romanului nu s-a terminat, dar episodul acesta deschide o perspectivă semnificativă, pe care-1 dezvoltăm în continuare.

„Mai e acum vreo diferență între plaurile războinice, demențe, ale colonului Erhan, care plănăușe răzmerițe în balta și Erhan-țaranul, fratele său, intrat în derută, torturat de obsesiile nesigurății?”

Biografia socială a personajului beneficiază în proza lui V. Em. Galan de o viziune originală ale cărei trăsături specifice — unele dintre ele — am încercat să le descriăm aici. Condiția socială a eroului este sensibilă în cele mai personale trăsături ale limbajului portretului fizic, ale mimicii etc. Cercetînd imaginea diferită a dușmanului de clasă la două personaje ale romanului „Bărăgan” ne-am strădui să subliniem în principal o caracteristică a literaturii noastre noi: determinarea socială care explică fizionomia eroului literar și justifică evoluția lui. Autorii acestei viziuni concret-istorice, scriitorul realist-socialist poate fi consecvent pînă la capăt în reflectarea realității; el relevă mobilurile comportării eroilor, demonstrează influența decisivă a împrejurărilor social-istorice asupra vieții oamenilor. Numai o asemenea zgăvînire a cauzelor care determină acțiunile unor personaje negative, permitem demascarea eficientă a dușmanului de clasă, în funcție de apartenența sa socială, de țelurile și de mijloacele pe care le folosește în lupta lui. Biografia socială se reflectă în întreaga imagine a personajului, asigură veridicitatea caracterelor, a acelor trăsături în virtutea cărora omul social se poate manifesta individual și unic.

Miron DRAGU

Aspect de la biblioteca centrală „Alexandru Sahia” a Combinatului siderurgic „Gheorghe Gheorghiu-Dei” din Hunedoara

O carte pe săptămîna

CICERONE THEODORESCU: „Poezii”

În acest volum selectiv editat în colecția Cele mai frumoase poezii este cuprinsă în laturile reprezentative evoluția poetică a lui Cicerone Theodorescu. Cele șase cîntări (Cîntar, C.F.R., Cîntec de gală, Un cîntec din ultiă noastră, Făurari de frumusețe, Oameni și dragoste) au consacrat un poet de meditație și un artist-celșean distinct. Dezvoltarea calitativă a poeziei lui Cicerone Theodorescu ne apare — și din această culegere antologică — pildătoare. După un stagiu în sferle hermetsimului, poetul s-a convins de necesitatea mesajului militant și — printr-o frunză generoasă — a lansat un îndemn solemn, de o vibrație care nu se poate uita: „Mai lasă vioară / Și-arcaș — pentru ineri, / Urechea-ți coboară / Vulcanice plîngerii! Pentru Cicerone Theodorescu scrisul e un act uman și celășene din care irupe dragostea de adevăr și de viață. Devenită o datorie morală (Cuvîntul scris să fie de-ajutor, / Să fie adevăr și nu minciună, / Mă știu dator pe lume tuturor / Ca o vioară miinți care-o-nstrună), poezia sa e un imn al zilelor noastre. Imaginea noi lumii cu ferocia dobîndită prin lupta proletariatu- lui este recventă în lirica lui Cicerone Theodorescu și exemplificată în colecția de față de ultimele ei cicluri și de poeme limpez, de o incantație simplă și directă, asemenea celei pe care o are ființa din timp: „Soarbe — că mai sint, spre zare, / Mii de drumuri și hirtoape... / Din oglinzi-mi din ape / Ia-ți putere și-cîntare.”

Fără a stărui analitic asupra acestei înmănușări antologice a poeziei lui Cicerone Theodorescu, se poate totuși observa că noutatea specifică ca și tonalitatea ei o dă participarea directă, paternă și familiară a poetului la cursul impetuos al vremii noastre. Cicerone Theodorescu nu este un liric declamator, incitant leatral și plin de sentințe și de constatări, ci un poet al elaborării, un culegător liric care ajunge la simplitatea de- fiei sale prin înstrăinarea exagerată a scriutului. Din această artă poetică au ieșit poeme de prestigiu, cu o capacitate emotivă aducă cu o forță de a convinge („Certificatul de alegător”, din ea au fost construite rîndurile, științifice care concentrați sarscastice, ori poezii gloriozitate ale dragostei, concepută ca „fericirea cea dintîi pe lume” (Pasărea măstră). De altfel, imaginea poeziei înțeleșă ca o pasăre a cugetării și aripile onenești culezătoare, corespunde înclinării lui Cicerone Theo-

dorescu și, în ultima instanță, valorifică viziunea sa: Ca zorii să se arate cu ochi mai blîni pe-o lume / În păcură-necată și-n sînge strigător / Sub înățate de-ogreliși, și ca s-o vadă cum e, / Cocorii mei ridică frînghi de-aer și în zbor.

Poetul a reușit să se apropie cu sinceritate fierbinte de oameni, această apropiere directă vigoare orientării liricii lui Cicerone Theodorescu. Evocarea fiilăii a tatălui are accente grave și portretul e memorabil („Pe Grivița la noi”, poetul saluții du-și într-un fel confesiv inedit locurile dragi, leagă al tradițiilor revoluționare: Văzduhuri, zboruri, jar, victorii — avînt. / De-atunci sint, tată... / De la tine sint, / Nu vom uita vîifornite toate — / Dar azi, locomotiva ta răzbată... / Și vîforul din oameni-și-adăpostul — / E altu-acum... și vîforul al nostru! / ...Azi fi-ar plăcea, pe Grivița la noi, / Al muncii, nou, biruitor șuvel, / Prin veghea aspră, prin furtună grea... / Cîrmuace și veghea mea. Femeia iubită nu-1 imagine de fum și poetul ne-a dat un portret stenic al devoțiunii maritimo-niale: Fi-e umărul ca mărul — ba mai dulce — / Dar și putere dă și greu dulce, / Și nu-mi rodă fructe mai de preț, / Dar sufletu-mi ar vrea să mă apuce / Să-1 fie grădinar și cîntăreț. Copilăria nouă, transfigurată fantast-edenic, în opoziție reliefantă cu vechea copilărie grivișită, găsește în Cicerone Theodorescu un „făur de frumusețe” și încintarea poetului este euforie în apropierea copiilor, fără strigăte și duioși convenționale: „Păsări, porci, bob de rouă, / Într-o floră un mic popas, / Ajice pas-e-o vază nouă, / E-o uimire orice pas.”

Epoca noastră socialistă găsește în Cicerone Theodorescu un comentator entuziast. Gu rare excepții de crispare, de confosionare a expresiei și de somnolitate rece, mesajul poetic al lui Cicerone Theodorescu este și în măsură să pătrundă profunzimea prin frîncheia lui dură, prin contemporaneitatea și optimismul vigoare de care este străbătut.

În fond, în ordinea ei de dezvoltare, lirica lui Cicerone Theodorescu marchează exemplificator ce resurse poate avea viziunea comunistă a lumii și cum un mesaj care a fi putut pieri în sinuoziții sonice și verbale, își găsește o substanță vitală și un echilibru la care năvălește todeauna poezia luptătoare.

G. MARGARI

Dăstoind pevistele

În opera paginilor rezervate literaturii sau criticii literare, „Viata românească” publică și unele rubrici — cum ar fi „Cronica literară” — permanente — în cuprinsul cărora sînt discutate, adeseori cu competență, probleme culturale, științifice sau politice, care pot interesa atât cercetările largi de cititori citi și pe specialiști. Deși atenția noastră se îndreaptă acum spre critica literară din numărul de ianuarie al „Vieții românești”, semnalam „Cronica științifică (Nevoza asociației a profesorului O. Săizer și Cronica ideilor („Sociologia țărănească și diversivitate ideologică a burgheziei”))” semnata de G. V. Vîter, în această varietate a preocupărilor „Vieții românești”, care corespunde unei necesități deosebit de importante: în timp ce în acest număr o cronică a filmului, o cronică muzicală sau plastică?

Ce prețelul aniversar al 100 de ani de la nașterea lui A. P. Cehov, „Viata românească” publică un interesant studiu al Verei Gălin despre tema rătăcirii în literatura secolului al XIX-lea și în care cauză de determinare țelul nu e fost ea tratată de diferiți scriitori ruși, autoarea studiului analizează cîteva titluri rătăcirii din opera lui Cehov, ajungînd la concluzia că „tema aceasta, așa cum o trasează scriitorul, nu ne lămură nimic despre natura și semnificația deznădăjduit, ci ea protestul unei conștiințe generoase în fața taboului de gradării umane, într-o societate rău întocmită”.

În cadrul sectorului de „Teorie și critică”, revista publică o discuție a studiului lui Ion Vîter, despre Titus Popovici („Creatori și opere”, Titus Popovici, II) în care este analizat în amănunție romanul „Setea”. Studiul lui I. Vîter se distinge prin seriozitate și obiectivitate. Se propun direcții analitice interesante, mai ales în ceea ce privește figura lui George Teodorescu. Ne-a surprins totuși concluzia după care George Teodorescu ar reprezenta „ipostaza narodnică, dar cu evident simbur revoluționar, a problemei pămîntului”. Chiar dacă am admite prezența unor elemente de „narodnicism” în mentalitatea învătătorului pămînt, nu-mi îndreptăți să o caracterizăm ca atare. Înșiși analiza întreprinsă de critic infermă verdictul contradictoriu. Într-un amplu articol, intitulat „Critica în fața operei și în fața vieții”, Horia Bratu se referă la „disputele în care volumul lui Victor Turbure rămîn neconcludente. Confuze din care cităm doar cîteva: „...poate fi schițată fizionomia valorii sau non-valorii unui poet în contextul poeziei noastre realist-socialiste”; „un exemplu concludent al limitelor asanției critice pe bucată” (s. n.); „...o asemenea dimensiune latentă”, capătă stridente doar atunci cînd îmbracă tonul aceluiași practice ale luptei lileșale într-un val ușor romantic”. Compoziția difuză... nu trebuie pusă întotdeauna, așa cum se face de obicei, (s. n.) numai pe seama...”

Interesant ni se pare articolul „Despre critici” al lui Lucian Raicu, în care se discută cu vervă polemica asupra unei din deficiențele criticii noastre, care înțelege adeseori într-un mod rudimentar „judecata de valoare, prin limitarea sa la cîteva criterii minimale care, satisfăcătoare, autorizează în cazul cel mai fericit situaarea operei respective în cursul normal, mediu al literaturii”. În „O lectură care strînește reacții contradictorii”, V. Moglăscu analizează romanul „Întîlnirea” de Constantin Chirăș. Acest articolorică formulează multe remarcă judicioase cu privire la cartea lui C. Chirăș. Identificarea principală deficiență a romanului cu unilateralitatea caracterizării personajelor nî se pare numai parțial întemeiată. Înșiși ideea tipicului implică predominanța unca sau unor calități definitorii. Impresia lipsă de „viată” a unui personaj literar provine nu din faptul că el are, să zicem, o structură caracterologică simplă, ci din faptul că această structură — simplă sau complexă — este atribuită artificial, „din afară” de scriitor și nu este dedusă din dinamica acțiunilor și reacțiilor sale. Confruntarea eroilor lui Constantin Chirăș cu tipurile reprezentative pe care ni le oferă realitatea contemporană trebuie să constituie una din preocupările articolului lui V. Moglăscu.

La rubrica „Miscellanea”, ne mirăm că, într-o notă semnată de V. M. Spătaru, este din nou criticat D. Micu (după articolul lui H. Bratu) pentru cronica sa la volumul lui Mihai Dragomir. Totuși notet este ireverențios și incompatibil cu polemica principială. La „Revista revistelor” într-o notă dedicată „Gazetă literară — noiembrie 1959”, sînt discutate cîteva articole și recenzii, dar sînt ignorate total rubricile importante ale revistei

CRONICAR

CRONICA LITERARĂ

AL. ANDRIȘOIU: „Cartea de lîngă inimă”

Andrișoiu are, în acest volum, un vers care îl caracterizează mai bine decît își închipuie el însuși: „și ca Ovidiu, mă-mbăta uimirea / că orice-ăș roși se face vers”. („Entuziasm”). De fapt decurg și calitățile și defectele poeziei sale. Într-adevăr, Andrișoiu e poet născut iar nu făcut și darul acesta îl dă posibilitatea de a converti totul în vers. În vers, dar nu todeauna și în poezie, fiindcă verificarea nu e todeauna lipsuri etc. îndreptăție i-am găsi, nu trebuie să uităm că e vorba de un talent autentic. Mărturisesc public că sînt și cum supărat pe Andrișoiu fiindcă sînt dintre aceia care așteptau și așteaptă — (așteptă cam de un deceniu) mult mai mult de la el. Fiindcă să nu ne înșelăm, există todeauna mulți versificatori corecți, unii remarcabili, dar poeții autentici sînt todeauna destul de puțini. Și fac aceste mărturisiri acum, cînd Andrișoiu ne-a dat volumul său cel mai bun, volum în care sînt cuprinse cîteva poezii realmente frumoase. Poetul pare a se fi redresat și dacă va porni pe un drum ascendent, îl voi aplauda mai mult decît cu simpatie. Deocamdată nu voi face decît să subscris călduros la aceste versuri ale lui Andrișoiu: O, nu! O, nu te trece-n neînțîiță „at-cătuim” în versuri murale iar voi să le-aversuți, sunînd, reale și-ascultîndu-le să le vedeli. (pg. 184)

De altfel modalitatea are capcane care pot pîndesc pe tot, „Cîncișprezece” (pg. 60) e o poezie retorică în care cîteva idei generale, nesensibilizate artistic, nu reușesc să ascundă golițuțea rimatului în gol. Versuri de acestă: „și-am împărțit-o ca pe-o piințe nouă / tîntur, nouă, / y ouă!” și „pe uși, pe porți, / prin ziduri, / prin leaestră...”, sau „Tot noi, toi voi, / tot ei / am fost acia...” dau impresia că au fost scrise doar să acopere un spațiu, mural de hîrtie. Facilitatea retorică în gol îl pîndeste pe Andrișoiu

de Paul GEORGESCU

și-n alte poezii, în care rimează jucăuș și naiv: Cu căsuși pe brațe și cu lanț la gleznă am durat, prin veacuri, slava ne-nfrupt. Dar deodată, iată, am lîșnit din beznă, ni-am sfîrșit cătușa, lanțul mi lăsm rupt. (pg. 84)

Blestemul (de la pg. 95) suferă de

concentreze asupra acelor aspecte ale realității care-1 solicită și îi corespund în mod deosebit. Din această varietate, vom desprinde totuși trei direcții principale, în care poetul pare a da rezultate bune: poezii cu tîlc, mici balade, pamflete polemice. Volumul conține un mare număr de istorioare — unele abuzivă — a micilor alegorii. Dintre acestea am aminti ca reușite: „Cei patru” (pg. 28), „Pe șantierul Ozana-Cracău” (pg. 35), „Lecție de vioară” (pg. 17) deosebit de izbită, „Apele primaverii” (pg. 42), „Tre oaspeți nepoftiți” (pg. 86), istorioare în modul clasic chinezesc, „Sint ramur...” (pg. 144), „Amintire” (pg. 183) ș.a. Fără a fi un pasionat al acestei modalități de poezie, recunosc că Andrișoiu o abordează cu sensibilitate și grație.

Versul accesibil, limpede, cu influențe de melancolie gravă, folosește cu măsură a comparației și alegoriei dau valoarea acestei modalități de poezie vizuale.

Căci dat ni-1 celor ce sîntem poeți „at-cătuim” în versuri murale iar voi să le-aversuți, sunînd, reale și-ascultîndu-le să le vedeli. (pg. 184)

De altfel modalitatea are capcane care pot pîndesc pe tot, „Cîncișprezece” (pg. 60) e o poezie retorică în care cîteva idei generale, nesensibilizate artistic, nu reușesc să ascundă golițuțea rimatului în gol. Versuri de acestă: „și-am împărțit-o ca pe-o piințe nouă / tîntur, nouă, / y ouă!” și „pe uși, pe porți, / prin ziduri, / prin leaestră...”, sau „Tot noi, toi voi, / tot ei / am fost acia...” dau impresia că au fost scrise doar să acopere un spațiu, mural de hîrtie. Facilitatea retorică în gol îl pîndeste pe Andrișoiu

în tonul său personal. De o simplitate totuși gener de delinț, de o melancolie într-un fel vîșoasă, descriere a unui oraș transilvan, dar lirică mai degrabă, „Evocare” e o... evocare a tineretii flămînde de hrană și aspirații, cu post forat și devorare de cărți, cu umilite și planuri măge. Revenirea în bîrgul mori, reînviat ca urbe socialistă, e optimistă și murtă, deși prin aerul trepidant curge funigiei anilor ce n-au să mai revie. Poetul a evitat tristetea, dar și sentimentalismul, păstrînd acul ton inelabil just care emoționează discret și convinge armonios. Andrișoiu dovedește aici sensibilitate și vigoare catilată, simțul melodiei versului și al cuvîntului. În „Entuziasm”, poem în care acel leric echilibru din „Evocare” nu se mai găsește, întinmim un alt aspect, solar, diurn, mai puțin cunoscut, al lui Andrișoiu: Poetul se vedește sensibil în viața modernă, cîntînd în strofe de reală tensiune, electrificarea, electricitatea și — în ultimă instanță — energia umană sub aspectul său cel mai pur, energia comunistă! Poezia trece prin nervi ca un curent, lînuile poezie are direc și stelar polei”, din ape prăvălite se iscă loc și întreg poemul se deslășoară în „verb incandescent”. Cităm cîteva versuri ce ni s-au părut semnificative pentru capacitatea lui Andrișoiu de a evoca specificul vremii noastre, care nu e nici ciuta, nici ființa, nici plavanul: „Adună-mi vers ameltoare spații / și strînge timp în esențe tari — / Ecce acesti mari ci vilajii! / În trași-și treacă tropic temerari! / Sau aceste deuse pînjene / Ca hîrte mari s-acopere Rusia / prin sirme și rețeri și vibra”. Ca poezia lui Andrișoiu atinge, cel puțin în virfurile ei actuale, maturitatea, acea gravitate senină, acel sunet armonios și deplin, o dovedește și o baladă a prieteniei bărbătești, simplă și emoționantă: „Prieten!”

Volumul „Cartea de lîngă inimă” conține poezii frumoase și destul de multe versuri reușite. Totuși, Andrișoiu rămîne mai mult — încă! — un poet al unor mari posibilități și depinde de numai de el ca viitorul volum să fie cartea promisiunii, respectate.

Cu ocazia celei de a cincizeca aniversări a Zilei Internaționale a Femeii, a apărut la E.S.P.L.A. un volum antologic de lirică feminină alcătuit și tradus de poeta Verhica Porumbacu, cu un desen de Florica Cordeșcu. Cartea intitulată „Din lirica feminină” cuprinde poeme scrise de 189 de poete din peste 40 de țări.

ASZTALOS ISTVAN

In aprilie

Ioată luna aprilie a fost ploioasă, dar pînă la urmă s-a răzburat cerul. Nici o urmă de nor nu mai pîtea cerul și soarele strălucia din răsputeri. Mugiuri crențugilor au pocnit, au devenit mătasoși și pe sub tușșuri scăpărau albastru pumni întregi de topoși.

Fodor Ferenc, porcarul colectiv, e om de peste șazece de ani, fără un dinte în gură și țare-j place căldura asta bună. Că și de data asta, cu dragă inimă, ar face și el ce face dușul lui: ar sta tolanț cu burta la soare, dar lui nu-i dă mîna să facă și nici nu se cuvine. El simțea de pînă săptezeci de animale. Șapezece de scoarțe de rasă, cu porci.

Are trei sferturi de normă pe zi. Lata de noapte nu se cuvine să stea tolanț. Dacă-i atît de bine plătit, să stea-n picioare omul. Și asta, plata asta bună, îl îngrijorează acum pe el mai presus de orice. De anjînt îl îngrijorează, din toamnă. Pînă atunci se temuse să nu-l îmăgiț doar; și-a dat bruma de pînînt și-o să rămîna despuilat la bătrînețe. Multe mai făuseră și atunci să vînăscă satul. Dar mai apoi, la împărțea, căpătase atîta grău, porumb, hînet și altele pentru cele două sute zece zile-muncă, încît nu avușese loc în toată casa unde să le pună. Umbla pe porumb și dormea pe griu. Nici cînd fusesse el în floarea puterii, cînd mina boii din zori și pînă-n noaptea, la secerat, la trelarier ori la cîrăuț lemnelor la conac, nu cîștigase atîta. În prima clipă nici nu știu ce să facă cu toate astea. E al șaselea an de cînd e văduv, cei doi fii îi sînt la oraș, iar fiica-să, dempreună cu bărbatul ei, în colectivă. Nu-i nebuș să le risipească. Acum, face și el ca lupul fără dinți: dacă tot nu poate mușca din mîel, îl lînge. Pînă aici a vîndut și-a cumpărat cîine, noi, strate noi, iar celelalte le-a pus bine, cu griji. Gînd îl întreabă fiica-să ce are de gînd să facă cu ele, se face că nu are întreba.

Dar mai puțin și mai mult îl îngrijorează gîndul că tot au să prînda de veste intr-o bună zi că lui i-au dat prea mult, ce el nu-i vrednic de atîta. Și asta-i ceea ce nu-i dă liniște. De-a surda îl tot spune președintele, ba și secretarul organizației de partid, să plece acasă o dată că s-a făcut norma; nu și nu, să pînă seara țira la țermă și-și face de lucru pe lîngă scoarțe.

În ultimele zile, îl bate mult gîndul să vîndă prisoși și să-și cumpere o vacă și un ceas. Asta-i cea mai fierbinte dorință a lui. Unul ca și lui Guszti Gyuri, brigadierul. Ala și l-a cumpărat încă în toamnă, îndată după împărțea, îl poartă pe lanț, în buzurin. El scoate, îl privește, se uită printre gene la soare, apoi începe să strige: „Ce dămnezeu, uite ce tirziu îl vrema și treaba năcăieri”. Îi, asemenea ceas i-ar trebui lui.

Și acum, cu o căcuță de miel în cap, cu sirtucul ponoșit pe umeri, stă cu barbia sprîmînă-n bita, cu spinarea în bătaia razelor calde și plume ale soarelui și se gîndește cum să facă să-și cumpere ceasul.

Lar cumpăra el cu dragă inimă, dar să-și cumpere de pe acum că i-ar fi rușine să-l poartă. N-a avut ceas de cînd se știe pe lume și se teme că va fi luat în zellemea.

O bună bucată de vreme nu se întîmpla nimic, apoi vede că iar vine bătrîna aceea: Bódi Boris.

— Noroc, tovarășe, le-ai sculat?... Așteaptă, îndată, numai să le string la loc... Îi striga el din lîngă și ațeargă cu bila ridicată după o scoarță, apoi după alfa, apoi după din urmă pe a trela; pînă la urmă, îl ajută și organizațorul și ațeargă trei în șazece de părți; pînă izbucnesc, cu chiu cu vai, să stringă turba la loc. Scoarțele s-au îngheșit unele în altele și pîndesc nesigure, cu ochii lor măruțni, să vadă ce-o mai urma oare acum.

Bătrînul își șterge fruntea, suflă greu și e foarte mulțumit în sinea lui.

— Nuci-chip s-o scoți la capăt cu ele, rostеше el.

— Îți sprînceam, afuristetele. Ce li se năzără? întrebă Augustin gîfînd.

— Nu-s toate pe-o voce, glumește bătrînul. Știu, la vremea asta li se adună laptele și l-ar duce acasă, pînzărilor, explică el tehnic și îl cercetează pe furis lața, să vadă de ce o fi venit încoace. Hața, mă! Îi striga el la scoarța cea tinără, care ar vrea într-adevăr să pornească spre casă.

— Am pornit spre stăvilur și m-am gîndit să dau și pe aici, spune Augustin. Vrei să-ți punem și dumitale difuzor în casă?... îl întreabă el.

Bătrînul clipește des și cugetă: „Zău n-ar striga. Am auzit eu de asta.”

— Bine-ar fi, dar cît costă?

— Organizațorul face un gest cu mîna: — Cu cîntă lei pe lună poți asculta cîntă muzică vre!

Bătrînul nu i se pare mult, dar tot întreabă:

— Și nu se poate nicicum mai ieftin?... Să zicem cu trei!

— Augustin ride.

— Nu, nu se poate. Nu se poate nicicum. Ația costă pentru fiecare. Bătrînul dă din cap aprobativ.

— Dacă-i așa, s-a lăcut. Puneți-mi. Organizațorul se uită la scoarțe.

— Văd că s-au domolit, spune el. Bătrînul clipește speriat spre ele, apoi dă din mîna stîngerit.

— Așa! La ele, așa jîne atît cît ameriaia mătărilor bisericoase după cuminecătura.

Augustin se uită la chipul brădat, tăbăcit de vînt, al bătrînului porcar și-l cuprîndu mîla.

— Cam grea muncă-i asta pentru dumneața, nene Fodor. Dacă vrei, am să vorbesc cu președintele, să te dăm la o treabă mai ușoară.

Bătrînul se zgîncește la el o vreme. Increment, apoi deodată izbucnește spreima din el:

— Ia vezi-ți de treabă, nu cumva să faci una ca asta. Nu mă cruța! Pe mine...

— De aceea mi-te-ai ascuns tu, Bódi Bori, care va să zică...

— Își aruncă privirile spre tufe și, într-adevăr, de acolo răsare Bódi Bori, care o văduvă bătrînă. Așa, la trup, nici n-ar fi încă cine știe ce bătrînă, mai curînd făța îl arată vîrstă și asta unde e uscată, slabă și plină de amărăciune.

Stringe din buze cu asprime și vine așa pînă la bătrîn.

— Dea dămnezeu bine! salută ea.

— Și ție, Bori! o primește bătrînul și nu se poate căbda să n-o întrebe: — După așchii ai vînă, nu?

Bătrînei i se revarșă rușinea în o braji. „Asta s-a și dămirit de ce dau eu tircioale pe aici...” Mai intîi lasă capul în piept, dar apoi și-l ridică, fie ce-o fi: „Dacă s-a dămirit, n-are decît, explică el, puțin știe”. Vrea să fie prietenosă, dar glasul îl rămîne uscat și, ceea ce e și mai rău, zellemitor.

— Ge-i, au venit să mi te prînda furînd vremea?

Bătrînului nu-i plac asemenea vorbe. Le respinge deci:

— La noi nu se pomeneste asemenea obicei.

— Dar hînd că-i rost de împotrivire, femeia uită de toate și pe dată e în largul ei:

— Las-că știu eu cum merge la voi: fieceare-i îmboldește pe cei ce muncete, iar ceilalți lura vremea. Fieceare vrea normă pe degeaba... Cel ce-și bate joce de avere, nu-i vrednic de ea.

— Omul îi taie vorba:

— Ai umbiat atît prîntre ciori, încît ai învătă șă cronecănști!

— Ciori? De ce? Sînt oameni și nu spun decît adevărul.

— La nu căta să umbli cu ciora vopsită.

— De ce? N-oi fi zicînd că la voi e mare rîndală?... Nimic nu-l la locul lui, toatăle-vraște.

— Chipul bătrînului devine acru.

— Nici tu nu-ți-ai uitat limba-n gură.

Femeia nici nu-l ascultă. Continuu să ispire:

— Boronele-le-ajși lăsat pe ogoare; puzderia de carușe cu var neștins zăc neîngrijite în bătătura, în ploaie; răsădnitele neacoperite și nepăzite; gîmbe au scurmat pînă la un tir bunătăte de răsaduri. Crezi dumneața că noi nu știm, nu vedem... Fodor Ferenc se întuneca de-a binelea. Cu atît mai mult cu cît, ce mai veste-povește, unele sînt adevărate.

— Ce vedeți voi? îi aruncă el cu dispreț. Cudați și bozia. Deodată, îl apucă mîna. Și dacă-i atîta de rau la noi în colectivă, la ce mai vrei să te încercu cu mine?

Bătrîna simte că i-a înghețat singele în vine. Cum poate fi cineva atît de necioplit? Îi vine să se napustească asupra lui cu gherele, dar apoi o poddește plînsul și se jeluiește, scîncînd aproape:

— Nu-i chip să trăesc, Ferenc! mi numara bucuriile din gură. Am inseris pînîmînt pe numele lor și nu mai sînt nimic în casă. Le sînt o porvară, lini scoț pe nas că mînic.

Acuma sînt obidită înaintea lui Fodor ferenc, plîna de dezamădere.

El o privește printre gene. Nu-i place cînd plînge cineva.

— Hața! striga el la scoarțe și de data asta cu totul rău motiv. Ele și-au scurmat culcșu prin lucrurile mai adunîrite și s-au tolanț liniște pe pînîmînt plăcut, răcoros, scurmat prîpspăt.

Pînă la urmă, se întoarce spre femeie.

— Ei, vezi tu, la noi nu se pomeneste una ca asta. Nu există. Lucurile astea și-au grăt traul. Cine muncete își capătă cîntă țărta lui, nu are nevoie de nimeni. Bătrîneța s-a ușurat grozav aici, crede-mă. Știu tu cît greu mat am eu acasă? Și porumb,

în romînește de I. URCAN

Scritorul Asztalos István s-a născut în 1909. Din primele sale scrieri („Elmondja Janos” — Povestirile lui Ianoș, „Ujesztendo” — Anul nou, volumul de nuvele „Urom” — Pelin) militază pentru înfrățirea muncitorilor romîni și maghiari, împotriva asupririi și a sovînismului. După eliberarea țării de sub jugul fascismului și a socialismului, luă parte la creația literară și jurnalistică din țara noastră, deține redacțor-șef al revistei „Függetlenség” și membru fondator al revistei „Utunk”. Romanele sale „Vintul nu se stîrînește din senin” și „Inimă tinără” au fost distînse cu Premiul de Stat. Membru în comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor, el a fost — începînd din 1957 — redacțor-șef al revistei „Napsugár” a C.C. al U.T.M. Pentru intensa lui activitate literară și obștească i s-au decernat ordine și medalii ale R. P. Romîne iar oamenii muncii l-au ales, în repetate rînduri, deputat în Sfatul popular al regiunii Cluj. Membru în Comitetul național pentru Apărarea Păcii din R.P.R., a fost de asemenea distînse cu diploma de onoare a Consiliului mondial al Păcii. Scriitorul Asztalos István s-a scîntit din urmă, în urma unei boli grele, la 5 martie 1960.

Un bun scriitor comunist

I n epoca noastră moartea unui bun comunist este o pierdere incalculabilă de grea. Căci pierdem nu numai un om iubit care nea lasat un gol în suflet cu care gîndul nu se împacă, o durere în inimă pe care nici timpul nu o vindecă decât lăsînd în urmă o aspră și meru sensibilă cicatrice, ci pierdem un făuritor al conștiinței omenești noi, un constructor al viitorului omîniiri. Un astfel de bun comunist a fost scumpul nostru prieten, scriitorul de mare talent și remune Asztalos István. Marea sa vîntă năpraznică lovește și în familia sa și în noi, prietenii și tovarășii săi de luptă, dar lovește zgîndurînt într-o literatură tină, pusă în slujba unui popor ce-și cîlește viața nouă prin muncă liberă. Nu ne putem nicicum consola cu un altul îi va lua locul. Ceata ce facea Asztalos István, cu talentul său de meșter al cuvîntului, putea să facă numai el. Nimeni nu are să-l înlocuiească. Cine a înlocuit vrede-ata marile talente? Ele au înecat așa cum un izvor se poate închide de un cutremur de pămînt și nu mai dă apă. Ca un cutremur moartea a astupat izvorul de apă vie care era scrierul lui Asztalos István, izvor la care își îndulstă rînză sufleteteștea mii și mii de oameni, romîni și unguri și alte neamuri. Acum totuși acestia și-au cercit deodată sufletul, alîncă ce Asztalos István nu va mai servi pentru ei niciodată.

Acest niciodată ne înconvoiese umerii și zădărnice ni se va arăta rîsîrînt din lacrimii, în amintire, chipul blînd și rîzînditor al lui Asztalos István; — buzele lui, care au zosîit atîtea cuvînte minunate, atîtea înflăcărate îndemnuri, vor tăcea pentru todeauna. Prin moartea lui s-a curmal un zbor, s-a stîns un țâr, s-au rupt niște coarde în plîm tînciate, pe ultimele sale pagini neterminale zăc o cundee pe care mîna sa nu va mai mușca niciodată. Acest cundee, care pentru milioane de oameni și muncii a fost un corc care a revărsat bucuriile inimi, dar pentru dușmanii muncii, o armă ascuțită, acum rămîne el însuși în neamăcare și rece ca moartea. O simt acuma toți și vi doare mai mult decît o putem spîne în vi vreme. Dar vreau să învinge acastă du rere. Eu știu că pe Asztalos István ea l-ar mîlîni. El altfel ne vrea, chiar atunci cînd stăim lîngă el la murea decîntărie, la hotarul țării întorcătoare.

Un Asztalos István am luptat sîm cu cel totuș finimos al aceleiași stearg roșu al clasei muncitoare, al Partidului Muncitoresc Romîni, și Asztalos István n-a fost un luptător oarecare. El s-a distîns meru în primele rînduri. Glasul său liric lui Ianoș și „Anul nou”, volumul de nuvele „Pelin”) Asztalos István a luptat pentru înfrățirea muncitorilor romîni și maghiari, scîncînd pagini de critică ascuțită împotriva u-supririi sociale, a sovînismului și naționalismului. Ca novelist și romancier, el se situațea încă de la începutul creației literare pe o poziție milităntă. El a afirmat întotdeauna, poate mai vag, mai puțin precizal la început, dar din ce în ce mai lîmpeze, pe măsură ce arta lui se matura și concepția sa despre lume se clarifică, idealul de viață al clasei muncitoare în mijlocul căreia trăia. În numele acestui ideal a scris condamnînd lumea burgheză, legiurile ei silnice, morală ei putredă, proclamînd neînecat superioaritatea morală a omului simplu, a lucrătorilor de pe ogoare și din fabrici. După Eliberare, Asztalos István se integrează activ în frontul literaturii realist-socialiste, deține funcții de răspundere în activitatea obștească, scrie romane remarcabile, care contribuie la întărirea solidarității între muncitorii romîni și maghiari, între toate naționalitățile, unite în opera de construire a socialismului.

Erói săi preferați, oameni de genul săpătorului Libuc („Inimă tinără”) sau adolescentul cu rol de povestitor din aceeași lucrare, sînt ca și unii dintre erói lui Gorki, conștiințe umane a căror puritate morală n-a putut fi întinată de oprirea și putreziciunea orînduirii capitaliste. Asztalos demonstrează că umanitatea a deodată se poate dezvolta numai în climatul muncii și al frăției între popoare. Meru problemele făuririi moralei noi, problemele educării tinerii generații în spiritul patriotismului și socialismului îi solicită și îl stimulează în creație. De altfel, ca artist, el a fost în permanență preocupat de aspectele etice; unul din volumele sale este intitulat chiar „Omenie”.

O caracteristică importantă a prozei lui Asztalos este optimismul, încrederea în viață, în viitor, în forța poporului. El a scris și cărți triste în trecut, în care oamenii suferă, sînt supuși la tot felul de umilințe; niciodată însă n-a promovat descurajarea, dezamădărea; erói săi, oameni simpli, fărani, muncitori, umili slujbăș în țirgurile provinciale, oricît ar suferi nu-și pierd speranța, încrederea întru un viitor mai bun. Forța colectivității, inaripată de creștină în socialism, străbate paginile romanului „Vintul nu se stîrînește din senin”, însemnată realizare a literaturii noastre noi.

Asztalos a fost și un bun scriitor satiric. Umorel său sănădos izvorăște din filonul puternic al satirei populare, al cărei excelenț unoscător era săgeata nemiloasă a sarcasmului său

Mihai BENIUC

toți eți mai sînt, numele de Asztalos István este înscris în filigran, ca-n cele mai scumpe documente, și nimie niciodată nu-l mai poate șterge de acolo, aici el e în inima unui popor întreg.

Totuși durerea că pana ta nu mai scapără pe birite cuvînte luminoase pentru pace și prietenie între popoare face să se sîngereze sufletul, iar fruntea noastră se pleacă în fața ta în senm de cîntare, dar și de profundă amărăciune. Cîta dragoste puseși, să te apropii din ce în ce mai mult de cei ce pretău sarcinile de mîine! Strădnia ta, din ultimii ani, de a face să strălucescă raza soarelui peste inimile copilor era parcă un simbol al vîntii noastre noi, grija comunistilor pentru generațiile care cresc sub ochii noștri. Te aplecăște peste inimile lor plîpînde ca abea încoșec, și te pliveai de buruiă, și te îngrijăști și căutăși să cadă cît mai pliu peste ele raza soarelui. Parcă te aplecăște cu sînținește peste viitorul țării, „Scrie-mi ceva pentru copii mei, mi-a spus ultima oară, ceva pentru Raza Soarelui, pentru Napsugár, revista noastră”. Nuci poate nici o lună de atunci. Și iată că în loc să-ți scriu un venit la tine pentru marea despărțire.

Și totuși tu nu ai să plîci. Ai rămas între noi prin ceea ce ne-ai dămînt frumos și bun în scrierul tău de mare scriitor și de credincios țiu al Partidului clasei muncitoare. Ai rămas între noi întotdeauna ca raza soarelui pe care în ultimii tăi ani, prin revista ce ai conduso, ai revărsato ea pe o licoare de aur în inimile deshelate ale copilor. Tu ești această rază de soare prin toate nemuritorile tale pagini, prin care ai înlogăști nu pur și simplu linba maghiară, ci scrierul nou din Romînia pus în slujba omîniirii muncii. Și raza soarelui a trecut de-acum și peste hotare, ce să înflăcătoze mai departe pe acia ce cred și luptă pentru libertatea muncii și pentru pacea lumii. Aceasta răza a soarelui nu se va stînge niciodată. Cu virtul ei de aur ea a înscris numele tău, Asztalos István, în inimile noastre, în inimile scriitorilor din Romînia și ale muncitorilor de cîntori ai tăi. Numele tău gravat luminoș în sufletul nostru împreună cu filele tale cărtile tale, le dăm cu noi ca nemurire pentru tine și ca o scumpă mîncătură pentru noi, spre socialist și uniti de departe în comunism. Slavici și ai de luptă tu, prietene drag, tovarășe de luptă, oșten destoinic al scrierului revoluționar sub steagul muncii, neuită-te Asztalos István.

Pe adresa Uniunii Scriitorilor din R.P.R. am scris niște numeroase telegramme de condoleanțe, cu prilejul înceriții din viața scriitorului Asztalos István, printre care, din partea Uniunii Scriitorilor din R. P. Ungară și a Uniunii Scriitorilor din R. D. Germană.

Un profil prozatorului

Pe adresa Uniunii Scriitorilor din R.P.R. am scris niște numeroase telegramme de condoleanțe, cu prilejul înceriții din viața scriitorului Asztalos István, printre care, din partea Uniunii Scriitorilor din R. P. Ungară și a Uniunii Scriitorilor din R. D. Germană.

Pe adresa Uniunii Scriitorilor din R.P.R. am scris niște numeroase telegramme de condoleanțe, cu prilejul înceriții din viața scriitorului Asztalos István, printre care, din partea Uniunii Scriitorilor din R. P. Ungară și a Uniunii Scriitorilor din R. D. Germană.

IA CUVINTUL SI TOVARASUL ANTAL

Antal János cazangiu, e un om tăcut din fire. Vorbeste atît de puțin, de parcă trebuie să-și scoți cuvîntul cu cleștele. Și atasci pricina că — deși fruntas în muncă — tovarășul Kovács, responsabil sindical, tot nu e mulțumit de Antal. — Nimic de zis, tovarășe, știu că muncete; dar nici să taci mereu la toate ședînțele nu se poate... Trebuie neapărat să-ți cuvîntul. Înlește, omule, e vorba de lupta pentru pace: de pace! La urma urmei, țara asta e și a ta, și îl privi cu asprime pe Antal János, care stătea în fața posomorît și stîngerit.

— Nu mă pricep eu de la-de-ale astea... Eu lucră și grău... o fiinea el morțor. Responsabilul sindical oftă. — Trebuie de aceea, tovarășe. Lucrați bine, ești fruntas în muncă, te bucuri de mare cinste; cuvîntul tău ar atrîna greu... Nu înlește, de ce nu vrei să vorbești? — Antal János se schimbă, tulburat, de pe un picior pe altul. — Acu! de ce spu că nu vreau?... Tăcu nițel, apoi reluă mințos: Acolo nu merge cu neroșii... Nu mă pricep și pace... Mie-rușine! Nu-mi place să se rîde de mine!..

Responsabilul sindical îl privi umit. — Cine să rîde? De ce?... Spune lucrurile așa cum le simți. Că de spus, știu tu le spu... Și îl bătă atîta la cap, încît Antal János făgădui, pînă la urmă, că să scrie din vorbă.

— Eu, își ridică el mîna grea de muncă. Și tovarășul Kovács spuse numaidecît: — Antal János, muncitor fruntas din secția cazangerie, a cerut cuvîntul. Ei, dă-i drumul, și îi făcu semn să înceapă. Antal János se ridică în picioare și își roți privirile în jur. Pînă să înceapă se opini de vreo două ori. — Pe vremuri tovarășii... Va să zică, cum să spun... Pe vremuri, care va să zică... Glasul îi se potîni și, încercat, rămase cu privirea pierdută în gol: Va să zică, ne tirau la moarte, așadar... Voi să urmez, dar gura i se deschise doar, însă nici un sunet nu-i iesi din gîtle. Și atunci își dădu seama lîmpece că nu-i în stare să spună ce avea de gînd. Privi speriat în jur, la tovarășii lui de muncă. Aceștia așteptau într-o tăcere încoarță.

— În zadar, tovarășii, nu merge, cîlănit el din cap. Nu mă pricep să vorbesc. Mult-am mai încusat eu la cap ca să tac. M-au deslășat de vorbă încă din copilărie. Și învîntorul mă lăucea, și mesterul... Să nu crînceni!, zicouă. De m-aș pricepe să vă povestesc cît m-am mai chinat în viață... Cîlănit din cap — Nu mă pricep, tovarășii... Mesterul mă batea cu toada barosului. Pata ani m-a bătut. — Tăcu, privind în gol, cugetînd. Într-un rînd, m-au bătut și poliștii. Am manifestat, ca să ni se dea salariu mai mare. Ficeam cea mai mare era mică pe atunci. Măicșa-nu putea alpta: n-avea lapte. Așa, o alptău alte mame, miloase. Am cerut să ni se dea salariu mai mare. M-au scos patru dinți M-au izbit cu vită de bou peste gură... Nu sînt în stare eu să spun ce-am simțit... Ne-au mînat apoi să votăm: anii votăm pe ei. Să votăm vinele de bou... — Își roți privirile, peste tovarășii lui care, ateiți, învîntorul din cap.

— Nerușănu știa rufe. Veșnic apăla, pentru alți. Noi, cînd ne căutăm și cartofi?..

Din volumul de povestiri „Omenie” de ASZTALOS ISTVAN în curs de apariție la E.S.P.L.A.

Remus LUCA

IAȘUL anilor ce vin

lașul celălalt, cu ceea ce a fost odă, îl știm, — cu toate bunurile lui avânturi și aducerii-aminte!

Nu mai e zălărită tihă patriarhală a altoroditorului viața se desfășura lent, demodat și monotonic cu eternitatea, nici mahalalele mincate de lepra noroaielor nu mai sînt!

Nu vrem să mai răcolim cenușa!

Ni-i drag Iașul zilelor noastre și al anilor celor care vor să vină!

Nou! Iași a prins a se înălța și a trece mult dincolo de alungitul și atimul profil al celor sape viorii coline. Iașul timpilor noștri, întinerind de ritmul socialist care-i înobilează elanul, își câștigă mereu un alt farmec, creșcînd, lîngă domoale coline albastre și sub cer larg, curat ca paharul, într-o nouă și firească împriindurare și într-o dulce, luminoasă perspectivă.

Anul 1959, care s-a călătorit a tîsat în urma sa, pe mai toată calea 23 August, — de jos de la statuia lui Eminescu și sus, pînă dincolo de albia Sadoveanu, întreg Copoul znelte și noi căldări, trairite durate. E Universitatea „Al. I. Cuza” pre-gata să-și întîmpine centenarul, e Institutul Politehnic extins, e nou-noul Institut de cercetări chimice „P. Poni” al Filialei Academiei R.P.R., e Institutul Agronomic „I. Ionescu de la Brad”, privind drept în față la căminele studențești, și-i presul de asfalt așternut pe strada strălucită de lei seculari, dar lirici.

El a lăsat, asemeni, în plină desfășurare, lucrările de pe șantierul Casei de cultură a studenților, a terminat fundațiile de beton armat la pe-luzele stadionului sportiv „23 August” și a pus grinzile prefabricate pe care se vor înălța băncile. În plus, în anul trecut, s-au și făcut întîile operații de trasaj pe șantierul unui viitor teatru de vară, s-au și ridicat cofraje și s-au așezat armături pentru turnat plăcile, iar la combinatul industrial de mobilă din cartierul Socola care-și înalță deja halele, s-au adus strun-guri de la Arad.

S-au călătorit anii 59 ai sutelor a douăzeci, dar Iașu lași un întreg cartier în Păcurari și numeroase blocuri, așezarea, cu lucii parchete în odă, cu băi căptușite cu faianță și cu calorifere în fiecare apartament, ca cel de pe str. Cuza-Vodă, de pe Alecsandri și Dimitrie, de pe Elena Doamna și Lăpușneanu, pe Aurel Său și pe șesul Nicolinei, — totalizînd astfel peste 350 obiective predate, dintre care numai numărul de apartamente (față de 140 în 1956) se ridică acum la 800, costînd mai puțin de jumătate din prețul din 1956.

Dacă veniți vreedată la Iași, găzduși la elegantul și splendidul hotel „Continental”, intrați în magazinele proaspăt deschise la parterele blocurilor de pe Ștefan cel Mare și Cuza-Vodă sau pe poroși acolo unde se zidesc Casa de cultură a muncitorilor celeristi și textilești.

Desigur, iubim și celălalt Iași al bunelor aducerii-aminte.

Alai presus însă de orice, ni-i drag noul nostru Iași. În Iașul anilor puterii noastre populare pe care, răsărind ca niște meteori pe firmamentul năzuințelor clasei muncitoare — au vestit încă de mult comuniști ca Ilie Pintilie, centrul orașului, cu civilizația lui socialistă, cu cultura lui înnoitoare — înaintează spre cartierele mărgirase. La noi, la Iași, fostele ostîndite mahalale, cu coclîțele lor magherne, dispar an după an, împodobîndu-se rînd pe rînd cu blockhaus-uri, cu cochete vile, cu largi magistrale, cu sculpitoare salbe și hurmuzuri de lumini fluorescente.

S-a dus la naiba cu letargia care-a fost, a răs-prea-fost!

Și Iașul, după exemplul Bucureștilor, și asemenea Orașului Stalin, Timișoarei, Hunedoarei, Clujului și altora, e ca o rară piatră prețioasă încrustată pe o scumpă brăjară pe al cărei cerc făurit din oțel și din aur se înșiră strălucirea și frumusețile a zeci și zeci de sculpitoare perle.

Ni-i scump, de bună seamă, și bătrînul Iași al vrednicilor înaintași și al slăvitelor podoabe, dar culețăm o spină că Iașul acesta contemporan care a intrat în 1960, e la unison azi cu corul uriaș al șantierelor socialiste, însuflețitoare, care s-aude în întreaga noastră republică.

Din repertoriul acestui ansamblu al marilor ansambluri, — în poșida celor care ar fi cumva ispitii să mă socoată grandilocvent, ori călătind cuvinte „frumoase”, — văd de pe acum gata în 1960 la Iași și jurnalele anuale zeci de mii de luxose și durabile garnituri de mobilă, combinatul de dincolo de străvechea scamă a pîrului Vămășoai, văd umbilind presele noi fabrici de ulei și am tot dreptul să-mi închipuic — de vreme ce s-au construit în anii trecuți noua filatură și fabrica de penicilină, castelul de apă și conducta de aducțiune Prut-Iași și gigantul frigorifer; fabrica de pine și cea de produse lactate, etc., — cum se vor înălța la 1 ianuarie 1961,

noua mie de apartamente și mai apoi viitoarea sistematizare socialistă din inima orașului.

Străvăd, așadar, în Iașul anilor ce vin, flota cu dalbe, cu roșii și albastre pinze a noilor blocuri masive care, arborînd cătargele antenelor de televiziune, vor cobori dinspre Copou pentru a poposi în aceste nave, ghi-pișca. Între aceste nave, ghi-pișca, privind la proiectele și machetele expuse de arhitecți palatul cu colonade al Operei de Stat din preajma pieței Sf. Spiridon, palatul Sfatului popular de pe strada Cuza-Vodă și celelalte netrecute în farmec și măreție construcții care vor încadră dreptunghiul din piața în care s-a înțins cu un veac în urmă Hora Unirii. După cum, disting, sub bolta cerului ca perzeaua, chenarele căldirilor cu rîte cinci-șase, șapte și chiar opt etaje de pe Păcurari, Lăpușneanu, Gabriel Pîr, Ștefan cel Mare și mai departe, dincolo de Palatul Culturii, pe strada dr. C. I. Parhon și Ilie Pintilie — cu toatele scoase din obscuritate, rînduite pe tapiserii de verdeață și îndreptate de trandafiri roșii desjălate de hăvuzuri de-a lungul unor somptuoase bulevarde tăiate prin crengelul bogat al pădurilor de becuri electrice.

Nu-i mult pînă atunci.

Din piața Unirii, îi vom într-un șfer de ceas, cu autobuzul ori poate cu troleibuzul, dincolo de bariera Socola, trecut, peste vechea rohatcă, lînia ferată Iași-Ungieni pe-o sprintină și grațioasă pasarelă. Aceasta va plîși în 1960 dincolo, spre vile și livezile împomolate de la Bucium și, nu de parte de-aici, vom poposi la fosta

„fabrică de pochi” de la Socola sau peste drum, unde era odinioară vila lui M. Kogălniceanu și unde vor apărea modernele stabilimente balneare, cu nămoluri. Deslușesc aici, așa cum va fi curînd, contururile pavilionelor sanatoriale și ale hotelurilor, ale restaurantelor și ale cluburilor, văd ștrandul, debarcadurii și terenurile sportive, copul centralei termice profilat pe costisa îmbrăcată cu podgorii a Vlădicenilor și parcă simt sub picioare covoarele moi, de nșip fin, mîngios, întînse pe alei umbrite de frunzelu săciilor și al plo-pilor piramidali. Rătăcit prin parcul înverzit de-aici, prîntre dulci și mol-some murmure cîmpenești, prîntre flori sfioase și de bun miros-pur-tătoare și fără de glas, parcă aude, de asemeni, dimineața, fișînd scurt din acrii cacul și porcă ascult, de asemeni, cum, în noaptea clare, sub sărut de lună, prînd prin desigurii, să cînte nebanatic din flaut filomelele.

Vă îndoiți cumva de toate acestea?!

Veniți odată la Iași. Toate acestea, și încă multe altele, nu se află doar în schifele și în noaptea clare, sub sărut de lună, prînd prin desigurii, să cînte nebanatic din flaut filomelele. Doar în machetele expuse în sălile Palatului de cultură sau la expoziția recent organizată de A.S.I.T.-Iași. Toate acestea se pot descifra în Exoșterea făcută de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P. M. R. din 3-5 decembrie 1959 și în planurile de investiții și unele după altele au și prins a căpăta ființă și vor înflori la Iași curînd, în 1960 și în anii ceiaști, al maturității noastre socialiste!

Ion ISTRATI

Ceasuri de veghe

Cînd aruncăm pașii uriași de oțel
Ai podurilor peste ape,
Prefirîndu-ne-apoi, pe arcadele lor,
Umbletul de ficare zi,
Cum oare nu ne-am aminti
Zborul cuvintelor,
Pod sonor peste ape:
— Așa, puilul meu... Încă un pas... mai aproape...

Cuvintele mamei și inima ei tremurînd
Ca zarea încinsă a zilei de vară,
Lîngă primii pași ce-i întîpîream pe pămînt,
Legîndu-ne-amar ca o barcă mult prea ușoară

În ochii ei citeam tot universul
Ispititor ca un inel.
Cum ar putea cineva să uite versul
„Mugur, mugurel”?
Veghea mamei, urmînd altor veghi îndelungi,
Tremurul acela de salcie care clipește
din gene,

Ca nu cumva să ne-așternem
Ca umbrele serii alungite pe lunci,
Ca nu cumva să ne-adoarmă cu el
Primii pași, unchiășul viclean al pămîntului,
Primii pași
Descleștași acum în compas uriaș de oțel...

Unde sînt vorbele mamei, unde-s vegherile ei?
Fiecare silabă
S-a prefăcut în blocuri de marmură albă,
Noilor case teme;,
Fiecare cuvînt ne întîmpinî-n praguri,
Înflorînd în vorbele copiilor noștri
Adevărate libezi de cireși,
Și toate ceasurile de veghe
Le-auzim cum fluturî-n steaguri,
Lîmpezi ca bătaile inimii ei,
Impurpurate ca dorința inimii ei,
S-ajungem alesi între cei alesi...

O, cîntecule de leagăn,
Tremurul primilor pași,
Vegherile mamei — steaguri pe turnuri —
Inima ei ce-nfloreste pămîntul
Ca un cireș
Uriaș!
Ion BRAD

Tinerei care va naște

Rezemată de bătrînul arțar
Privești decinele care poartă apa
în găleți acoperite cu frunze de brusture.
Cu minile împreunate pe pîntec
asemeni pămîntului peste rădăcini,
odihniți pornești prîntre pietre și copaci.
Ascultîi despletirea mătăsoasă a primăverii
peste ființa ta pregătită
curînd în lume să aducă eterna
dăruire a dragostei și-a pămîntului verde.
Ești neînchipuit de frumoasă acum
cînd în tine se rotunjesc forme
și oase ușor se încheagă. Ești frumoasă
ca strugurii cînd se fac dulci
și plini ca sinii tăi sfinți.
Numai eu și cele care te privesc iubitoare
știm că-n tine sînt doi ochi
ce seamănă cu două frunze subțiri,

„Lenuța”

„Schifa”

Sculpturi de DORU POPOVICI

In ultima zi

In ziua aceea — ultima,
ne vom stringe firnăcoapele, mașinile,
ne vom îmbrăca, în haine albe, copiii —
copiii noștri care s-au născut pe șantier,
copiii noștri care știu cîntecul șantierului,
copiii noștri care se joacă de-a șantierul
— ne vom lua din cutii decorațiile,
în ziua aceea — ultima
și vom porni unii lîngă alții
spre baraj.

Sigur, va fi o zi însoțită.
Betonul, oțelul și vîrștele noastre
stratificări patetice și pure,
păstrînd atît de mult din noi,
vor aștepta acolo,
să înfilnească veacurile.

In ziua aceea, sigur, va fi mult soare.
Vom sta descoperiți în lumină,
vom vorbi în șoaptă emoționată.

Și la un semn,
na vădăli spre noi,
înflorîndu-ne cu marea ei putere — lumina.

Nu știu ce vom face în clipa aceea,
nu știu ce vom spune,
ce vom striga —
toate acestea
nu le poft și dinainte.
Dar știu că va fi multă lumină
și-n multă lumină
noi și risul nostru
vom fi puternici, frumoși.

Și cînd vom fi terminat de împărțit florile
și decorațiile,
în case va fi multă lumină,
se vor întinde fețe de masă albe,
copiii, în haine albe,
nor învâja alfabetul și cîntec
și-n muzică și-n lumină
vom fi noi.

Și-a doua zi, în zori,
cînd vor suna-n granit de munți culorile,
la ora răsăritului și începuturilor,
ne vom lua firnăcopul, mașinile
și vom porni spre alte șantiere.

Florența ALBU

OMAGIU

Spre cine să-mi îndrept cel dintîi
gînd de 8 Martie, la jumătate de veac
de la proclamarea zilei închinată forței
noastre unite? Mă pominesc un
Cresus, răsfoim un simplu carnet de
adresă ale prietenilor de care sînt le-
gată și la antiponi, prin mizele de joc
al pămîntului!

Să mă înclin cu smerenie în fața ta,
Liubov Kosmodemianskaia, mamă în-
vîntă ra însuși durerea, dreptă ca în-
șirăi dreptatea, neclintită ca înșirăi speran-
ța, în fața ta, care mi-ai dăruit la
un congres al mamelor portului Zoiiei
și Șurei, jertfii ei înșiră pentru pacea
omenirii?

Să te îmbrășez cu dragoste pe tine,
Inez Cervi, ai cărei 7 frați ucisi de fas-
ciști, îmi mîi surid, mai vîi decît viii,
din fotografia unei pașnice familii ita-
liene de odinioară? Sau, vreau să mă
serui, mamă din Hiroșima, care ai
adus ca un memento vitale la cea din-
tîi întîlnire mondială a mamelor, corul
unor copii de mult spulberați în ce-
nuză?

Sau să vă aduc o mulțumire vouă,
poetelor lumii, care-ți vorbit în a-
ceastă zi a femeii, femeilor din patria
noastră, în graiul nostru, într-o culege-
re adunată și tradusă ani de-a rîndul?
Mi-ar fi greu să aleg între aproape 200
de nume. Dar mă simt atît de bogată
prin voi, de atîta ori îmi regășesc
proprile gînduri difuze, în poezia vo-

stră scintilind ca diamante ale vremii!
Mă simt eu însămi atît de îndatorată,
pentru darul versului vostru, ce ni-l fa-
ceți tocmai de 8 Martie!

Și poate că tocmai acum mi se în-
toarce gîndul cu jumătate veac în urmă,
la o altă femeie, măruntă de stat, cu
ochii de flacăra, la Clara Zetkin. Poate
tocmai azi, cînd dauă sute de milioane
de femei din optzeci de țări, sau încă
odată enustoință de forță unidții lor,
în cea mai puternică organizație a
noastră, în Federația Democrată Interna-
țională a femeilor, o simțim presen-
ță prîntre noi pe modesta și marea
luptătoare a mișcării muncitorești, care
a propus pentru prima oară la Copen-
haga, la a II-a conferință internaționa-
lă a femeilor socialistă, proclamarea
zilei de 8 Martie ca zi internațională
de solidaritate și luptă pentru emanci-
parea femeilor, pentru drepturi, pentru
pace. Parfumul florilor primite de noi
nu mai ajunge pînă la ea. Dar stăta ei
a intrat în a noastră, pîrînd a îmbră-
și fluturî care îmbrășoasă cu brațele
de apă oceanul.

E o zi de matură sărbătorire, cu su-
rîrul grav în jurul buzelor, e o zi de
trece în revistă a forțelor noastre, o
zi a speranțelor noastre pentru soarta
copiilor, legate de marea așezivă a
pîcii pe care o dau azi forțele lum-
noase ale omenirii.

Veronica PORUMBACU

„Sădîm pentru pace”

Petre STOICA

M. CHIRNOAGA

Bună dimineața, mamă!...

Bună dimineața, mamă!...

am venit
să-ți sărut ochii care-au plîns,
părul în care s-a-npletit argint,
nîinile tale fără de seamăn
care m-au mîngîiat și m-au legănat,
cînd prîntre clipe firzii mi-ai înșinat
prîntrele cîntece.

Nu mă prîbi așa,
eu știu prea bine,
nu mă găsești copilul mic, din mine.
A rămas undeva, departe,
în Poiana Rudarilor, cu oile,
cu turmele...

Au băttut ploile,
au picat dînturile
peste povești, peste vreme,
s-au șters urmele
și-au început de-atunci să mă chema
spre zările lor ciulurle.

Bună dimineața, cîmpie!...

nu-ți mai văd laturile,
nu-ți mai recunosc marginile,
proaspăt, asemenea mie,
î-ai îndepărtat spre zare laturile,
î-ai mistuit prin timp paraginile,
î-ai lăsat să vină
prin ferestrele ploilor tăi,
prin porțile deschise
ale copacilor cu ramuri întinse
soarele cu lumină.

Bună dimineața, dealuri coborîte
prin amurg, ca bivoli prin podeste
să-mi beți apa de la rîu.
Nu mai pot să număr cîte
sonde s-au înfipt pe creste
și vă strîng precum un brîu

Bună dimineața, primăvară!...
stai la geam, pe liliac și-mi spui

cîte se făcură, se schimbără,
cîte de făcut au mai rămas
și-ți oprești pe ficcare ceas
tremurul din crengile perzii
fluturîndu-l peste țară
cum tîni flutur eu în zori
inima de-atîtea ori.

Bună dimineața, lumină!...
sărută-mi cîmpia, dealurile, apele,
sărută-mi liliacul din grădină,
pe omul din cîmp, din uzină,
pe-aproape
din inima mea
și ia-mă pe brațele tale de aur
să spun fiecărui bună dimineața!...

Bună dimineața, lume!...
Bună ziua, dragostile!...
Bună seara, copilărie!...

Darie NOVĂCEANU

GH. BOJAN

„8 Martie”

Journalul

Mihail Șolohov

Articol scris special pentru „Gazeta literară”

Davidov, îndată după cină, se retrase în odaia cea mare și de abia se așeză la masă ca să răsfășeze găzetele proaspăt aduse de poștaș, când auzi o ușoară bătaie în crucea ferestrei. Întredeschise ferestra Nagulnov, stînd cu un picior pe prispă, îi spuse cu o voce înăbușită:

— Haide la treabă! I-a dă-mi drumul să intru la tine. Am să-ți povestesc totul.

I-așa lui smecădă era palidă, îngrijorată. Trece în piciorul peștele prichicului ferestrei, se așeză din mers pe un scănel și se lăsa cu pumnul peste genunchi:

— Poftim, Simion, așa-i după cum s-am prevenit, a ieșit dreptea noastră! Totuși numai eu am avut ochii în patru. Am stat culcat două ceasuri bătute lângă casa lui Ostrovnov. Cînd mă uit: văd că vine un om mărunt, umblă cu pază, stă și ascultă, de bună seamă un individ suspect. Am așteptat în taină. Peoale întinerice bezna. Peseam am intrat. Fusesem călare la cîmp. Poale înaintea lui mai trecuse unul. Intr-un cuvînt — haideți! Să-l lăuăm în drum și pe Razmîntov. Nu-i timp de pierdut. O să-l umblăm ca din oală acasă la Lukici! Dacă nu toți, cel puțin asta unul o să ne cadă în palmă.

Davidov vîrî mină sub perna de pe pat și scoase pistolul.

— Cum procedăm? Hai să punem mai înainte lucrurile la cale.

— Cunoșteți foarte bine asta din trecut. Uite ce, stai și ascultă-mă: mărunțelul n-a bătut la ușa, ci a ieșit, cum am făcut și eu aici. Odată din casa lui Iacov Lukici da o fereastră în curte. Banditul acela, îmbrăcat în zeghe sau într-o mantă de plăm, n-am văzut bine din pricina întinericului. — A bătut în geam. Clivea, — Lukici sau feciorul lui, Simion, — abia a întredeschis ușa și i s-a strecurat înăuntru. Cînd s-a suit pe treptele pridvorului, s-a uitat înapoi, iar cînd s-a lăsat pe ușa — a mai aruncat o căușătură în urmă. Eu, mîna la pămînt în dosul gerdului de mînie, am văzut totul. Vezi bine, Simion, oamenii de treabă nu umblă așa, holdest! Iată ce plan propun ca să-i prindem: eu și tu cine vom bate la ușa, iar Andrei va șede în curte, culcat lângă ferestra. Vom vedea cine ne va deschide. Cunoșteți ușa care din oadaie, cea din față, cum intri în tîndă. Dacă va fi închisă, va trebui — vezi bine — s-o spargem dintr-un salt. Amîndoi intrăm înăuntru, iar dacă cineva va sări pe ferestra, — Andrei îl va trage la mur. Îi vom prinde de vii, foarte ușor, pe acești oșpeți de noapte. Eu am să sparg ușa, tu să stai la un pas în tîndă, mîna și la cea mai mică opunere, trage fără nici o șovărire la cel mai mic zgornot venit din cameră.

Makarov își privi ființa pe Davidov cu ochii abia miși și iarăși un zîmbet zeflemist, aproape nelămurit, îi înfioră buzele cănoase.

— Decît ai aflată în mîni jucăria asta, mai bine ai controla încărcătorul și ai verifica dacă a intrat cartușul în țevă la locul lui. Vom ieși pe ferestra și vom trage după noi obloanele.

Nagulnov își potrivea cureaua pe bluză rusească, arunca mușcătură pe bușumbe și, uitîndu-se la virful colbăit al cizmelor sale și la carimbii minții de țărîni, surise șifert:

— Din pricina acestor apărci spurcate m-am fătărit în prag ca un zîmbet așteptînd pe oșpeții aceștia scumpi, ah șezut și pe-o coasă și cum s-a nimerit. Dar știu ce mă gîndesc: a-colo sint doi sau trei, nu mai mult. Oare n-o fi un platon?

Davidov înfățișă pîdicia, viri un cartuș în țevă și, punînd pistolul în buzunarul hainei, zise:

— Ce-i cu tine, Makar, de ești azi așa de vesel? Tu ai stat la mine cinci minute și ai zîmbit de trei ori...

— Mergem la o petrecere, Sioma, de aceea rid și eu.

Amîndoi ieșiră pe ferestra, pe care o închiseră; traseră oblonul și rămăseră cîteva clipe pe loc. Era o noapte caldă. Dinopre pîrîu vrea pe vale o boare răcoroasă. Cătuțul dormea. Se ogăise pasnică treacă de toată zilele. Uiteva mîrți un vițel. Hăi departe, în câmp satului, hămăiau niste cîini. Prin vecini, pierzînd socoteala ceasului, cite un cocșu țehui trimbița prin

somn înainte de vreme. Makar și Davidov se îndreptară în țăcere spre casa lui Razmîntov. Cu degetul arătător îndoit, Makar bătu încet de tot în per-văzului ferestrei și puțin după aceea, văzînd în lumina de amurg fața lui Andrei, îl chemă printr-un gest al minții și îi arătă pistolul.

Davidov îi auzi glasul stăpînit, serios, răspunzîndu-le din casă:

— Am priceput. Vin acasă.

Razmîntov se ivi numaidecît în pridvorul casei, închizînd după dînsul ușa, roșii cu cîudă:

— Linștește-te, Niura! Mă cheamă la sovietul sătesc, cu treburi. Doar nu mă tulbură pentru fleacuri! Hai, culcă-te și nu mai ofta. Mă întorc numaidecît!

Tustrei se strînseră cîoacă. Razmîntov întrebă bucurat:

— Ce? Ai pus laba pe ei?

Nagulnov îi înșiră, într-o șoaptă înăbușită, toate cele petrecute.

— Cel trei intrară în țăcere în curtea lui Iacov Lukici. Razmîntov se așeză jos, lipindu-se cu spatele de temelia caldă. Sprijini cu grîă pe genunchi

lui nevastă băgă de seamă (fără să-și ascundă spaima) că gura i se strîmba puțin, mulțumindu-i parca într-o parle jumatate din stînga a feței.

— Ce s-a întâmplat cu tine?

— Izbučni bătrîn, plîngînd speriată din palme.

Moș Șciucar, puțin gingav, răspunse liniștit, stergîndu-și cu palma saliva care i se prelingea din partea stîngă a gurii:

— Nu-i nimic deosebit. Nu vezi ce oameni tîneri s-au prăpădit? Eu de mult ar fi trebuit să mă odihnesc în locul lor. E limpede că lumina zilei, Nu-i așa?

Dar cînd se îndreptă încet spre masă, văzu că își tirăște piciorul stîng, iar cînd lu să răsucescă o țigară, ridică anevoie mîni stîngă.

— Nu-i alta, mîi femeie, că m-a pîlit damba, lăsa-are naiba! Bag de seamă că parca nu mai sînt acela care am fost mai înainte, — zise Șciucar, ar privind cu uimire mina care nu mai vroia să-l asculte.

Peste o săptămîni, moșul se mai îndrăveni, călca cu mai multă siguranță, își putea stăpîni mina stîngă fără sforțări deosebite. Dar la slujba de vizitii renumită pentru totdeauna Duclud-se la conducerea colhozului, el decără noului președinte, Kondrat Maidannikov.

— Am buclărit-o cu birăria, dragă Kondratușka; nu mai sînt în stare să min harmasari.

— Eu și Razmîntov ne-am și gîndit la tine, moșule, — răspunse Maidannikov. — Dar ce-ar fi să te punem paznic de noapte la cooperativă? [i-am construit pentru iarnă o gheretă călduroasă, îi-am pune în ea o sobă de schișă, îi-am instala și un pat de lemn, iar pe iarnă te-am informărit cu o scurtă de blană, cu un cojoc, cu piștari... N-ai să ai trai bun? Ai să primești și ieală, apoi subja e ușoară; și, mai cu seamă, ești în cîmpul muncii. Ei, primești?

— Slavă domnului, slujba asta îmi convine. Vă mulțumesc că nu l-ai uitat pe un mînosneg ca mine. Eu noaptea aproape nu dorm, iar uncoeri de loc. Ținșez după băieții noștri, Kondratușka, și somnul nu se mai lipsește de mine. Mă duc să-mi iau rămas bun de la harmasarii mei — și pe urmă, drept acasă. Pe cine o să-l puneli la cai în locul meu?

— Pe unchiușul Bestlebbnov.

— E un bătrîn vechi. Eu însă sînt un om sîrșit, Makarușca și Davidov m-au dărimat, m-au scurs viața din mine... Dacă ar fi trăit ei, poale să mai fi dus-o și cu un an, doi ani. Fără dinșii mi-și scribă să mai fac umbra pămîntului... roști cu tristețe Moș Șciucar, stergîndu-și ochii cu șapca sa veche.

Din noaptea aceea el își începu slujba de paznic de noapte.

Mormintele lui Davidov și Nagulnov, împreună de un gard scund, se aflau pe aproape, chiar peste drum de prăvălia cooperativă, iar a doua zi, Moș Șciucar, intrîndu-se cu un topor și cu un ferestruș, închipui o băncuță lângă îngrăditura mormintelor. Acolo veghea el noaptea.

— Cant să stau cît mai aproape de cei dragi... Și lor le-o fi mai vesel să zacă lângă mine, și mie mi este mai plăcut să-mi petrec nopțile în preajma lor. Copii n-am avut, Andreișenka, de cînd mama m-a făcut. Iar aici parca am pierdut dintr-o dată doi feciori din singele meu... Și afurisita de inimă mă chinuie ziua și noaptea, nu-mi dă nici o clipă de răzbuin!

— Îi spuse într-o zi lui Razmîntov.

Iar Razmîntov — noul secretar al celui de partid — își împărțîși temerile cu Maidannikov:

— Ai băgat de seamă, Kondrat, cît de grozav a îmbătrînit Moș Șciucar al nostru? Înjește strănic după băieții și parcă-i alt om. Nu mai are mult de trăit bătrînului. I se bîlție și capul, iar pe minți i-s-au ivit pete negre. Zău că ne lasă bătrînul! Ne-am deprins cu dînsul, hodrogor sucit, și fără el vom simți un loc pustiu în cătun.

Zilele se făcură mai scurte, văzdu-

multe lucruri, nu rareori a greșit: i se părea că folosind metode astre de constrîngere, va contribui la înfruptarea grabnică a revoluției mondiale. Credea că instinctele individuale pot fi smulse dintr-o dată, uind, în înfăcțare, ca și forța partidului conștă în legătura sa profundă cu poporul, în arta sa de a convinge și de a educa, de a conduce oamenii explicitîndu-le letelile înalte, creșterea ale socializării.

A cunoștea oamenii, a scoate la iveală și a educa tot ce-i mai bun în ei, — iată cum își înțelegea Davidov sarcina. Trebuie să cunoști omul, să-l înțelegi, pentru ca să-l poți ajuta să-și găsească locul în lumea nouă, cămăpă constructivă.

Aceste principii, proprii comunistilor, capătă o forță deosebită în opera lui Șolohov, care este sinteză intrinsecă în personajele vii, în conflictul de viață veridice, în dezvoltarea dramatică a acțiunii care, așa cum înțelegea Șolohov, încheie, încheie cu moartea a doi dintre cei mai iubiti eroi ai autorului, încheie cu moartea lui Șolohov, încheie, se aude vocea scriitorului, în care tremură nota melancolică a durerii, a unei mari amărăciuni.

Scriitorul se desparte cu durere de Davidov și Nagulnov, scrie cu durere despre ei și Nagulnov și Șolohov, scrie în acest tragic însoțit dictat însă de adevărul aspru al vieții. Sîrșit tragic dar nu pesimist, nu desănușidat, pentru că viața nu se oprește, viitorul nu poate fi oprit. Gîndurile chibzburii a pus capăt vieții unui om, încheie cu moartea lui Șolohov, încheie, se aude vocea scriitorului, în care tremură nota melancolică a durerii, a unei mari amărăciuni.

Scriitorul se desparte cu durere de Davidov și Nagulnov, scrie cu durere despre ei și Nagulnov și Șolohov, scrie în acest tragic însoțit dictat însă de adevărul aspru al vieții. Sîrșit tragic dar nu pesimist, nu desănușidat, pentru că viața nu se oprește, viitorul nu poate fi oprit. Gîndurile chibzburii a pus capăt vieții unui om, încheie cu moartea lui Șolohov, încheie, se aude vocea scriitorului, în care tremură nota melancolică a durerii, a unei mari amărăciuni.

Scriitorul se desparte cu durere de Davidov și Nagulnov, scrie cu durere despre ei și Nagulnov și Șolohov, scrie în acest tragic însoțit dictat însă de adevărul aspru al vieții. Sîrșit tragic dar nu pesimist, nu desănușidat, pentru că viața nu se oprește, viitorul nu poate fi oprit. Gîndurile chibzburii a pus capăt vieții unui om, încheie cu moartea lui Șolohov, încheie, se aude vocea scriitorului, în care tremură nota melancolică a durerii, a unei mari amărăciuni.

Capitolul final din vol. II al romanului „PĂMÎNT DEȘTELENIT” de MIHAIL ȘOLOHOV

țevă pistolului. Nu voia ca mina lui dreaptă să aibă vreo încordare de prisos.

Nagulnov urcă cel dintîi treptele pridvorului, se apropie de ușă și clem-păni clăntă.

Era o liniște adîncă în curtea și în casa lui Ostrovnov. Dar această liniște sînsiră nu dură mult timp. Din tîndă se auzi deodată răspunsul lui Iacov Lukici care intră cu glas tare:

— Care dracu umblă noaptea pe la casele oamenilor?

— Lărtă-mă, Lukici, că te tulbur așa de tîrziu. Dar avem treabă. Trebuie să plecăm împreună cu tine la sovhoz. Neapărat!

Urmă un minut de țăcere.

Nagulnov, nerăbdător, strîrî:

— Ce te mocoșești atîta? Deschide odată ușa!

— Dragă tovarășe Nagulnov, mușafir de noapte, aici e întineric. Nu nimeresc dintr-o dată zăvorul. Dar poți.

Înăuntru clăntăni solidul zăvor de fier. Ușa masivă se întredeschise puțin.

Ca o furtună, Nagulnov se izbi cu umărul stîng de ușa, îl zvîrli pe Iacov Lukici la perete și intră cu pași mari în tîndă, strerînd cu capul întors către Davidov:

— Arde-l, dacă mișcă!

Pe Nagulnov îl pîli un miros de locuință caldă și de hamei proaspăt. Dar n-avea cînd să se dumirească în privința mirosurilor și senzațiilor. Țînd în dreapta pistolul, el pipăi cu mina stîngă canalul ușii de la oadaie, pe care cu o lovitură de picior o dădu în lături fiind abia incuțată cu un clemșur.

— Care-i acolo, că trag!

Nu apucă însă să tragă. Strigătul lui fu urmat de trăznitul unei grenade de mîină, care explodă lângă prag și de răpăla unei salve de pușcă-mitrălieră. Apoi — zîngănitul ferestrei sparte, o singură împușcătură în curte și un țîpăt.

Răpus și mutilat de aschiile grenadei, Nagulnov muri pe loc; iar Davidov care năvălise în oadaie, apucînd să tragă două focuri în întineric, căzu sub salva de mitralieră.

El își pierdu pe loc cunoștința și se prăvăli pe spate, cu capul răsturnat în chinuri, strîngînd în mîna stîngă o aschie leptoasă, desprînsă din ușori de gloanțe.

— Tare greu țesea viața din pieptul larg al lui Davidov, străpuns de gloanțe dintr-o parte în alta, în patru locuri... De cînd prietenii îl duseseră pe brațe, noaptea, împiedicîndu-se pe întineric, dar căuind din toate puterile să nu-l zgîduie de rînit, el nu-și mai recăpătă cunoștința. De șaisprezece ore ducea lupta crîncină cu moartea.

În zori sosi într-o trăsură, cu caii numai spuma, chibzbur și rațional, un medic tînr, un om surprinzător de serios pentru vîrstă lui. Stătu în casa mare, unde zăcea Davidov, vreo zece

minute. În vremea aceasta, membrii celui comuniste din Gremeacii-Log și mulți colhoznici fără partid, care îl iubeau pe Davidov, și care fără glas stăteau îngrijorați în bucătărie, nu auziră decît o singură dată, venind din casa mare, gemătul surd, înăbușit, al rănîului, Doctorul palid, dar cu o înfățișare liniștită, se duse la bucătărie cu mincele surcutului sulfecate, stergîndu-și mîinile cu un prosop. Răspunse la țăcuta întrebare a prietenilor lui Davidov:

— Nu este nici o nădejde. Eu nu-i pot fi de nici un folos. Dar ce uimitoră vînt lăte! Să nu-l mutați cumva din locul unde se află; și îndeosebi să nu-l atîmțeli. Dacă s-ar găsi în cătun gheal... dar, de altfel, nu-i nevoie. Lîngă pacient să se șesească înșă nelipsit cineva tot timpul.

După dînsul ieșiră din casa mare Razmîntov și Maidannikov. Lui Razmîntov îi tremurau buzele; purta prin bucătărie o privire răsunată, fără să-i vadă pe conștienți bulucii acolo. Maidannikov pășea cu capul în pîpt. La timpurile lui se vedeau, vinele îngro-

șor, și nu se întoarse decît peste o oră. Vărea stătea în genunchi la căpătîiul mormintului lui Davidov; dar cînd auzi lusa lui moș Șciucar care o prevenea astfel cu delicatețe, se sculă în picioare, ieși pe porțile, dar sova și, speriată, se rezează de gard. Sta mlă. Tăcea și unchiușul. În șirșit, ea roști încet:

— Îți mulțumesc, moșule, că m-ai lăsat să stau cu dînsul, singură...

— N-ai pentru ce. Tu ce-ai să faci acușica, draguță?

— Am venit cu țolul. Am sosit azi dimineață, aici însă am venit tîrziu, ca să nu mă vadă oamenii...

— Dar cu învătătura ce gînduri ai?

— Am lepădat-o. Ai casei nu s-ar putea descurca fără mine.

— Sioma al nostru ar fi nemulțumit, așa chibșec eu.

— Ce pot face, dragă moșule? — Glasul Vărei tremură.

— Nu-i dau nici un sfat, draguță, judecă tu tu. Ațita doar îți spun: să nu-l superi. El doar te-a iubit, ho-tărît!

Vărea se întoarse scur și țese piața, nu mergînd, ci aștergînd. Nu făcea în stare nici să-și ia rămas bun de la bătrîn.

Și pînă în zori, în bezna cerului, răsunară glasurile ciridurilor de cocoadă, ba ca un zornăit, ba ca o chemare. Și pînă în zori sezu pe băncuța Moș Șciucar, înconvoiat de spate, fără să încheie ochii: ofta, își făcea cruce și plîngea...

compromițator. Nici un căpăteli de hirtine nu se afla în geamantanul său de lărnă. Pe masă însă erau aranjate în ordine toate cele douăzeci și cinci de volume cu operele lui Lenin.

Îi apăruși dîmțite? — îl întrebă pe Poloveț.

— Da.

— Ce nevoie aveai de cărțile acestea?

Poloveț surise împertinent:

— Ca să-l poți răpune pe vrăjmas, trebuie să-ți cunoști armele...

El se ținu de cuvînt: divulgă, la interogatoriile din Rostov, pe colonelul Sedoi-Nicolski, pe căpitanul Kazanjev și înșiră din memorie pe toți cei ce se inscrieseră în organizația sa din Gremeacii-Log și din cătunele din împrejurimi. Iar Nicolski îi denunță pe ceilalți.

În jînțul Azov-Marea Neagră se jînura lanț arestărilor. Peste șase sute de cazaci, — conjurați de rînd al complotului, printre care și Ostrovnov cu feciorul său, — au fost condamnați de Tribunalul Special la închisoare cu termen mai lung sau mai scurt. Au fost executați numai acei care au luat parte directă la săvîrșirea actelor teroriste. Poloveț, Kazanjev, Nicolski, locotenent-colonelul Șavvatev din regiunea Stalingrad și doi complici ai săi, pe lîngă nouă ofițeri și generali din gărziile albe care locuiau la Moscova sub alte nume — au fost condamnați la moarte prin împușcare. Printre cei nouă arestați la Moscova și-n orașele vecinate a fost și un general-colotenent de cazaci, cunoscut în cercurile armatei lui Denikin. Acesta se afla chiar în fruntea complotului și înțelegerea legătura permanentă cu organizațiile contrarevoluționare militante din ștrînătate. Numai patru persoane din grupul de condamnare au izbutit să fie arestate la Moscova și, pe diferite căi, să treacă granița.

Astfel s-a sfîrșit această deznădăduită încercare contra-revoluționară scrișă din capul locului la prinderea de către istorici care avea scopul să aprindă o răscălată împotriva puterii sovietice în jînțurile de miazăzi ale țării.

o nouate. Ștîii voi pe cine am înținit pe strada acob, în orașul Șahta? Pe cine credeți? Pe Lușca Nagulnovă! Văd eu mergînd o mișere grăsoare alături de un bărbat rotolui, cu un început de cheie... Mă nu bine la dînsa — și am rămas palid, o fi ea, n-o fi ea! Mătră lață, închiuși infundat în grășime, iar mijlocul nu i-și pot cuprinde cu brațele decît ertii oameni. Dar după umbrel văd că-i ea. Mă apropii de dînsa, și dau buna ziua, și-și spun: „Tu ești, Lușana?” Dar ea de colo: „Cetățene, eu nu vă cunosc”. Atunci încep să rid și-i spun: „Repede fi-ai mai uitat conștienți! Cum? Tu ești tu Lușca Nagulnova?” Ea începu să se folească arăseneste, să-și miorlească buzele și să spună: „Cîndva am fost Nagulnova, cîndva am fost Lușca; acum însă sint Luchera Nikitițica Sviridova. Iar dumneavă e soțul meu, Sviridov, inginer de mine și facei cunoștință”. Ei, am dar mîna cu inginerul, care m-a prîvit senic, adică de ce vorbesc cu nevastă-sa așa, fără nici un fason. Mi-au intors spatele și au plecat-amîndoi grăsuim... se vede că le merge bine. Atunci mi-am zis în sine: „Strășnice nău sint muerile! Nu degeaba s-a războit Makar cu ele, toată viața! N-a apucat bine să-și îngroape pe doi și i pus gabya pe al treilea!” Dar nu-i vorba că a pus gabya, ci mă mir mai mult cum și-a putut împănă trupul cu ațita slăniță? Iată la ce mă gîndeam cînd stam așa în stradă, și parcă mi s-a strîns înima. Imi părea rău de Lușca cea de altădată — feneșă fină, sprintină, frumoasă! Uu, drept să vă spun, pe cea de odinioară au văzut-o amîndoi vîrșii, dar de atunci — și în cătun doar nu ne vedeam des... Razmîntov ofițe: uite, măi băieți, asta ni-l viața — numai cultură, iar tinerii se deslășoară astfel lucrurile, că nici nu le mai poți da de rost! Ce ziceți, mergem?

Tustrei ieșiră în cerdac. Dincolo de Don, hăi departe, se îngrămădeau norii negri de lărnă, fulgere spînceau cerul de la un capăt la altul, de abia se auzea bolborosind un tunel.

— Demul nu mi-lă foste dat să apuc o furtună alit de țară, ca anul acesta, — zise Maidannikov. — Face s-o admiri. Nu?

— Admirăți-o cît vîrșii. Eu am plecat.

Razmîntov își luă rămas bun de la tovarășii săi, scoțîndu-i voinește treptele cerdacului. Ieși din cătun, stătu cîteva minute pe loc; apoi se îndreptă înțet spre cîmțir, care se vedea departe, cu drumul lui ocotit, înconjurînd crucile nelămurite, mormintele și zidul de piatră pe jumătate năruit. Își scoase șapca, își netezi cu mîna dreaptă mîlul cărunt și, uitîndu-se la mormîntul părăgînt, roști încet:

— Nu-ți îngrijese bine și frumos sălășuit tîu din urmă, Evdochia... Se apără, lă fruga un bulgăre de țărîni uscată, îl freca înt e palme și apoi, cu o voce înăbușită, roști: — Dar eu te iubesc pînă în zău de azi, și tu te uiti, și numai tu m-ai fost țară în viață. Văzî însă, mereu n-am cînd... Ne vedem așa de rar... Dacă poți țărî-mă pentru tîu rău! Pentru orice figură fi-am așuș după moarte.

Stătu îndelung cu capul gol, ascultînd parcă ceva și așteptînd un răspuns. Stătea țără să se miște, încovoiat, ca un bătrîn. Ii veni în față un vînt cald. Începură să picure șropti calzi... Dincolo de Don, în departare, elipeau fulgeruri albe, iar ochii aspri și trîști ai lui Razmîntov nu mai priveau în jos, la marginea năruită a mormintului scump, ci acolo de unde, după nevăzută margine a zării, țîși, a din chid în cînd ete o flăcără purpurie care lumina jumătate de boltă și țezînd la viața nățară somnoroasă și măreță, dețărîntă cea de pe urmă furtună din anul acela, năprăncuit, ca pe arșița din toată țera.

„Văria spăla cu grijă tricoul lui Davidov...”

„Iacov Lukici discută cu mîinile tremurînde laedului...”

TEORIA LENINISTĂ A REFLECTĂRII ȘI CRITICA LITERARĂ

(Urmare din pag. 1-a)

Teoria a fost gândită și regândită sub toate aspectele ei. Din superficialitatea fanatizării în rezultată nici o operă de artă înfloritoare.

Modelul metodologic dat de Lenin în articolul despre Teoria, subliniază munitatea scriitorului a avut cunoașterea sa teoretică, care i-a oferit și celei artistice, dincolo de datele primite pe căile ei proprii, intuitive, și datele unei generalizări anterioare și parralele. Contraindicții teoretice, în- deosebi, i s-au transmis considerabile, deosebi, în imaginea artistică. O gin- direa teoretică înaintată și consecventă bazată pe o concepție justă despre lume și societate constituie și condi- ția unei reflectări artistice veridice și reprezentative.

De aceea, principii leniniste al spiri- tului de partid care scriitorului legat de cauza partidului, ca o condiție a valorii autentice a reflecției pe care o va da despre societate, situarea pe poziții ferme ale ideologiei proletare, sugerarea filosofică profund marxist- leninistă asupra vieții. De aceea par- tul, armind învățătura marelui Lenin despre specificul căii artistice de cunoaștere, combinate orice „tendințe de egalizare mecanică, de nivelare, de lăcomie a majorității asupra minorității în munca artistică”, asigură un cimp mai larg inițiativ personal, înclinărilor individuale, „gîn- duri și fantezii, forme și conținuturi” dar, în același timp, și cere oștiință filosofică și politică, cunoaștere adâncă a realității, prin practică și prin teorie, pentru ca lite- rată să fie cu adevărat „o parte integrantă a cauzei generale a pro- letariatului”.

Exemplul leninist de metodologie critică ne arată astfel și cum trebuie să privim, în practica cercetării, orice operă, din punct de vedere al pro- letariatului revoluționar. Înglobată în opere de artă, scrimate de ea, concep- ția ideologică a scriitorului nu numai în lăturile ei generale, ci și în aționamentele ei particulare, trebuie să constituie unul din principalele obiective ale analizei critice.

Critica literară confruntă reflecția artistică cu realitatea reflectată, aplică criteriul practicii pentru verificarea imaginii. El știe că reflecția înalțată are de două ori un caracter specific: ca imagine artistică în pe- re și ca imagine artistică a unui inu- mit scriitor, în particular, purtînd „peceata” personalității acestuia. Această „peceată” determină despo- zitorii care au definitiv individuali- zarea concretă a generalului; con- vențiile ideologice și estetice ale scri- torului, sentimentele sale, tempera- mental sau, preferințele sale pen- tru anumite tipuri psihologice, tradi- ționale mediului său social, particu- laritățile expresiei sale stilistice — în- un cuvînt întreaga complexitate care tă la baza unicității imaginii și pen-

tru care inițiativa personală și în- clinările individuale trebuie să aibă un cimp cit mai larg de manifestare în artă. În confruntarea operii cu viața, în cazul realismului socialist, criticul trebuie să promoveze diversitatea ar- tistică, apărînd-o împotriva oricărei dominații exclusive. (Un exemplu re- cent de discuție științifică a acestei probleme l-a dat articolul din „Kom- unist” nr. 2/1960 de V. Ivanov.) Și aici e vorba de dialectica unității în varietate. Criteriul său fundamental trebuie să fie unic: obținerea prin artă a unei reflecții a realității ca- pabilă să se ridice la înălțimea cu- noașterii marxist-leniniste a problemă- rilor tratate și să contribuie la dez- voltarea acestei cunoașteri, înrîndu- zînd pozitiv, în spirit partinic, alit teo- ria și practica conștientă socialismu- lui. De aceea, definiția și aprecierea specificității artistice a scriitorului trebuie să se îmbine și să succedă aprecierii de valoare a imaginii ca reflecție a realității, ca expresie a tu- ni conținut ideologic, a unei con- științe partinice.

Dacă, pe de o parte, exemplul dat de Lenin în aplicarea teoriei reflectă- rii indică metodologia analizei litera- re, pe de altă parte, el ne arată critica literară nu ca pe o activitate teoretică intrinsecă, ci ca pe un in- strument efectiv în munca practică de propagandă revoluționară. Raportul dintre opera lui Tolstoi și revoluția rusa, dintre „ogînda” artistică și e- poca ogîndită, e lămurit teoretic nu numai pentru înțelegerea specificului reflecției, ci și (sau în primul rînd) pentru înarmarea partidului cu capa- citatea de a discerne, în caracterul contradictoriu al imaginii, ceea ce sprijină lupta clasei muncitoare de ceea ce, dimpotrivă, o poate frica.

Combătînd tendința criticii literare de a se menține într-o dezbaterie teo- retizantă, ruptă de viață, Lenin îl scria, în acel timp, lui Gorki: „Mai bine am încerca să depășim această veche și boierească apucă- tură de intelectual, adică să legăm și critica literară mai strîns de munca de partid.”

„Să legăm mai strîns critica litera- ră de munca de partid” — această învățătura leninistă trebuie să ne stea mereu în față, în viața noastră activă. Ea e un corolar firesc al teoriei leniniste a reflectării care re- relevă cunoașterea ca acțiune, nu numai ca însușire, iar practica, în același timp, ca izvor și criteriu al adevăru- lui. Legătura noastră cu practica este dublă și cu atât mai importantă: cu practica actuală a creației artistice și

cu practica însăși a construcției so- cialiste, pe care creația artistică o ogîndește și asupra căreia acționează. În formele ei specifice. După acumularea unei experiențe rodnice, critica noastră nouă a ajuns în fața necesității de a sprînjii, real- tește, elaborarea teoretică deplină a esteticii marxist-leniniste, a cărei ex- presie practică, dinamică, este. Dar investigația teoretică, dezbaterile pro- funde și la înalt nivel a problemelor estetice trebuie și ea să se integreze în misiunea noastră militantă. Să dezbaterem chestiunile teoretice astfel încît să ajutăm efectiv practica realismului socialist, acțiunea ei de reflectare a realității noastre în trans- formare revoluționară și de dezvoltare a acestei realități.

Savin BRATU LUCIA COSMESCU

Discuție despre sămănătorism

Discutarea curentelor constituie, fără îndoială, una dintre problemele cele mai importante ale istoriei noastre literare, a cărei complexitate sol- cită din partea cercetătorilor un maxi- mum de efort critic. Măsură ațit de con- tinuă în opera noastră și aceluiași scriitor, aparținerea sa la un curent sau la un grup literar, cu- duită sa realistă, frîntă de cite un obstacol pus în cale de ideologia dominantă sau de curentele de- vante ale vremii, iată numai câteva din meandrelor acestui drum, pe care nu-l poți străbate fără o vi- zionă științifică marxist-leninistă, asupra științei marxist-leniniste, a tezelor sale cu privire la moștenirea culturală, este călăuză noastră de căpetenie, singura în stare să ne ajute în descoperirea valorilor autentice, demne de urmat și de studiat. Arătînd că numai prin pre- lucrarea întregii culturi create de societatea omenească se poate con- strui cultura socialistă, Lenin sub- liniază în același timp existența a două culturi în siml fiecărei cul- turi naționale.

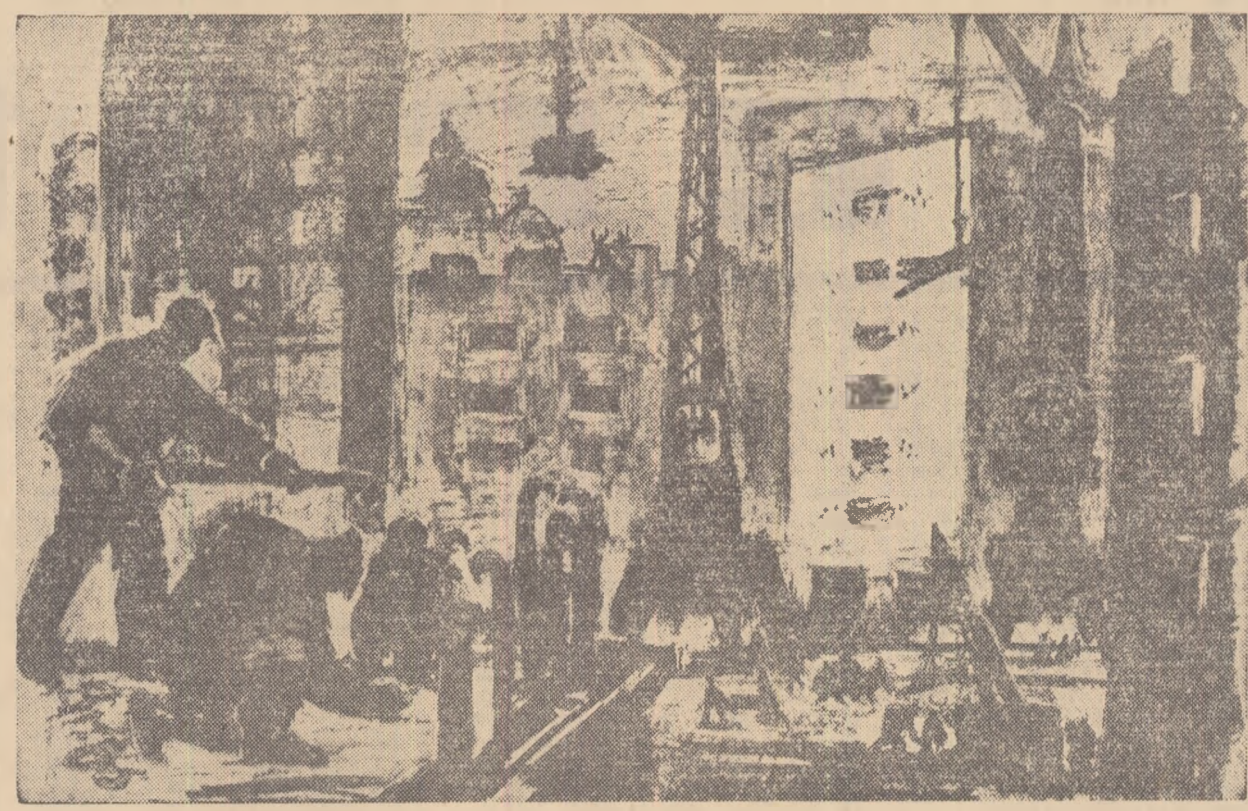
Ideea celor două culturi potrivite, dar care s-au dezvoltat para- lel într-o anumită perioadă istorică, va fi demonstrată magistral de către Lenin în articolele despre Lev Tolstoi. Aflăm aici adevăratele modele de analiză critică marxistă, în care principialitatea marelui re- voluționar stie să distingă cu fi- nețe pe „genialul artist” autor al epopeii „Război și Pace”, care dă- duse „opere de primul rang ale li- teraturii mondiale” de „moșierul scriit întru Helstos” (Ibid., p. 65). Reamintim aceste cunoscute prin- cipiile marxist-leniniste întrucît perioada foarte contradictorie pe care o discutăm ne obligă odată mai mult la o deplină asimilare a lor și la o aplicare cit mai nuanțată și mai puțin rigidă.

Literatura romînă din jurul anu- lui 1900 prezintă un fenomen des- tât de controversat în critica noastră, sămănătorismul, căruia G. C. Nicolescu și Mircea Zăciu i-au studiat în ultima vreme două studii temeinice și cuprinzătoare. (Vd. „Viața romînească” nr. 11/1959 și „Tribuna” nr. 3, 4, 5, 6/1960). Cer- cetarea tov. G. C. Nicolescu se re- marcă în primul rînd prin înfățișarea condițiilor social-politice care au generat diversitatea sămăno- toristă. Evidențînd cele trei aspecte esențiale ale epocii: dezvoltarea mișcării muncitorești și mai apoi trădarea ei de către fruntașii opor- tunista (C. Milie, I. Nădejde), creș- terea nemulțumirilor țărănimii și problema unității naționale (cu mențiune specială pentru Ardeal), autorul reconpune un tablou edi- ficator asupra atitudinilor diverselor clase față de criza prin care tre- cea societatea burgheză-moșierăscă de la sfîrșitul veacului trecut. Foarte judicioasă ni s-a părut ca- racterizarea micilor burghezi și a intelectualității mic-burgheze și re- volută, dar și dezorientată și în- spămintată de revoluție, categorie socială care va cădea în cea mai mare parte pradă diversionii să- mănătoriste. Dacă tabloul social- politic reconstituit de tov. G. C. Nicolescu oferă toate elementele necesare unei bune înțelegeri a mecanismului care a declanșat di- versivitatea ideologică amintită, ana- liza propriu-zisă a acesteia și a consecințelor ei literare ni se

pare efectuată oarecum fugi- tiv. Nu știm de ce — și faptul a fost semnalat și de Mircea Za- ciu — autorul studiului publicat în „Viața romînească”, omite în cercetarea sa tocmai pe principalul autor și teoretician al curentului sămănătorist, N. Iorga. Din această cauză, analiza urmează un drum sinuos, îngreșînd observații in- teresante ca aceea în legătură cu orientarea diversionistă a vechii tematici realiste și patriotice (p. 113, col. 1) dar și o seamă de neclari-

M. Sadoveanu, alături de aceea a lui C. Sandu-Aldea sau a lui V. Pop. O disociere se impune din capul locului — și G. C. Nicolescu o face, desigur — dar mențînd încă o terminologie echivocă, im- precisă, cu consecințe în aprecierea literară a unor scriitori, și în pri- mul rînd a lui Șt. O. Iosif și Emil Gîrlăuanu. Mircea Zăciu observă neclaritatea studiului publicat în „Viața romînească” și argumen- tează, după părerea noastră, foarte convingător, ideea pe care am sub- liniat-o în concluzia citată mai sus, și anume caracterul diversionist al sămănătorismului (ideologie formula- tă teoretic de N. Iorga), dar pînă la urmă exagerată și ei, atribuindu- și sămănătorismului unica func- ție de curent social-politic (bine înțeles cu influențe nocive de ri- goare în literatură). Sistem de acord că această a fost într-adevăr funcția sa principală și cea mai periculoasă, ca a oricărei diver- sivități ideologice, dar nu credem că-l putem limita numai la atit, chiar dacă din punct de vedere estetic „are un rol foarte secundar”. Spre o mai bună clarificare, să încercăm o analogie cu popora- nismul care, așa cum deducem din articolul lui Mircea Zăciu — și aici are pe de-a întregul dreptate — n-a constituit un curent literar. În primul rînd, trebuie să facem constatarea că, deși înrîurit într-o anumite măsură de ideile lui C. Stere — în fruntea „Vieții romî- nești” s-a aflat vreme de peste două decenii un critic de presti- giu lui G. Ibrăileanu. Teoriile litera- re „poporaniste” ale acestuia („atitudinea de simpatie a scriito- rului față cu clasa țărănească”, afirmarea specificului național, preluarea literaturii populare) n-au avut în nici un caz același efect conservator, pentru realismul „popo- ranismul”, ca diversivitatea ideologică pe plan literar n-a avut virulența și tenacitatea sămănătorismului. Du- rata sa în timp și în intensitate (și ne referim tot la literatură) este incomparabil mai mică. El a cunoscut o permanentă involuție, pînă la abandonare, chiar de către susținătorii săi (Ibrăileanu), ceea ce nu se poate spune despre să- mănătorism, care va atinge formele cele mai agresive în tradiționalis- tul și misticismul gîndirist de după război. Trebuie să facem un efort, și bînzînd, abstracție, voită de trăsăturile realiste ale operei lor, ca să considerăm ca făcînd parte din „curentul poporanist” pe scriitorii ca Spiridon Popescu, Jean Bart, I. I. Mironescu. Chiar dacă am mai adăuga, pe Gala Galaction sau pe Hoșaș sau D. D. Pătrașcanu, cu acele mai mult sau mai puțin vagi ecouri poporaniste, și tot n-am izbîvi ecou argumentat existența unui curent literar „poporanist”. „Viața romî- nească” prin G. Ibrăileanu (cu toate erorile criticului) a însem- nat hotărîri tributare a realismu- lui și mai curînd numele el va putea figura în fruntea unui ca- pitol de istorie literară, decît acela de „curentul poporanist”.

Nu chiar la fel stău lucrurile cu sămănătorismul. Dacă ideologia di- versionistă predicată de N. Iorga n-a izbîvit să producă mari scri- tori sămănătoristi, așa cum de alt- fel n-a reușit nici poporanismul, în schimb a format o armată mult mai numeroasă de prozești (mi- nori) și a infectat mult mai adînc opera unor scriitori autentici (Iosif, Gîrlăuanu). Trebuie să subliniem, împreună cu Mircea Zăciu, că unele opere sămănătoriste abso- lut „Bătrîni” de Emil Gîrlăuanu sau multe proze din volumul „Pa- triarhal” de Iosif erau deja pu- blicate sau se aflau într-o fază de elaborare, concomitentă cu artico-

„Șantier”

ISTORIA IN INIMILE NOASTRE

(Urmare din pag. 1-a)

...rii puneau în funcție mașinile. In- tregul popor făcea troc cu Partidul. Trăiesc zilele de încordare de di- nanțea lui 6 Martie, cînd nimeni și nimic nu putea stăvili avîntul de luptă al mîntuilor conduse de Par- tid.

Văd adunările muncitorești din curți- le uzinelor, am înaintea ochilor chi- purile țărănilor cu figuri dirze și îm- pietrite din fața primărilor, îmi sună în urechi chemările de luptă ale stră- zilor, chemate de mulțimi, mingiruro- urile, de o angajare încă necunos- cută, răscînd toate la începutul unei veei noi, menită să vindece rînille și să asigure un viitor de lumină tuturor celor ce nimesc.

Nimic și nimeni, nici o stavilă n-a putut zăgăzui avîntul maselor conduse de Partid. Îmi fiute în urechi glon- dele trase de legionari împotriva con- ducătorilor noștri; văd calendarul roșit de sîngele oamenilor tineri, cui- cași la pîmint de salvele trase din palat și din Ministerul de Interne, la porunca singerosului călău Rădescu.

Puterea poporului a fost însă de neînfrînt și la 6 Martie 1945, împo- triva tuturor uneltirilor dușmanilor noștri din afară și dinăuntru, peste capul palatului și al polițienilor re- acționari, împotriva spasmodicilor re- volușii, poporul a pus în mișcare cîrmă guvernului menit să-i lumineze viața.

Au trecut de atunci 15 ani. Un de- ceniu și jumătate înscris în inima fie- cărui om cîntîc al muncii din țara noastră, ca un semn al victoriei, ca un semn al istoriei ce nu mai poate fi întors.

În saatele unde, îndrăgît cu 15 ani, în fața primărilor se adunau, cu chi- purile lor muncite, împletite, țărăni, înfloresc astăzi o agricultură socia- listă care a schimbat nu numai fața pîmîntului, dar și suflulele oamenilor. A dispărut din sat conacul boiereșc și a apărut în schimb colivina, spitalul, școala, creșa, biblioteca și lumina e- lectrică. Harele atleterelor în care se adunau muncitorii, sub acoperșii ne- desfunde, au fost înlocuite în rapo- rt cu complexele industriale, mo- derne și luminoase, rîspîndite în tot întinsul patriei noastre. În piețele pu- blice de acum 15 ani am văzut sute de cărturari și de artiști care cereau, împreună cu întregul popor, creșea unei vieți de demnitate și de respect a condiției umane. Tîn bine minte în- fățișarea lor de atunci: famelici, umi- liți, mulți dintre ei desnădăjduți. Tîn atel astăzi la masa lor de lucru, în atelelor lor de creație, aplcați asu- pra planșetelor, oameni liberi și demni, cîntîc de întregul nostru popor. Și pretutîndeni, unde-ți roșetei privirea, în locul gîrlor pustite, a podurilor prăbușite, a orașelor în mîrol și a țîr- gurilor muceșite sub priveghiul cu- mine și a dorului al luntii, o țără- șantier, creștînd peste noapte în ritm de legendă.

Cit a trecut de la 6 Martie 1945 și pînă astăzi? Un secol? Un mileniu? Uneori am sentimentul că a fost ieri, alături această fiță de calendar, în chenar de aur, mi se pare a se așeză lîngă marile date istorice, sub un si- giliu nemuritor și de glorie.

Serîn aceste rînduri la o oră țîrzie, spre zori, și în paharul cu apă de pe masa mea de lucru a înflorit lăcașu- rul de dîmnașă sub forma unui fir de ghiocel, primul semn al acestui primăverii lumurii. Îl închin, plin de pietate, unei figuri de o delicată mă- relie, lui Petru Groza.

AI. SÂNDULESCU Aurel BĂRANGA

PREZENȚA LUI ARISTOTEL ÎN LOGICA MODERNĂ

(Urmare din pag. 1-a)

Teia infera că existența logicii formale clasice este nejustificabilă. Logica simbolică ar trebui să la cu desavîr- șire locul logicii tradiționale.

Dar alii logicienți sînt de părere că metodele logice și metodele po- zitive se completează reciproc. Și unele și altele au scos în evidență aspecte importante ale gîndirii logice. Nu mai pare posibil de aici înainte să se re- nunțe la avantajele uneia dintre ele”.

De exemplu, Haskell B. Curry, pro- fesor la Pennsylvania State College, acceptă coexistența celor două lo- gici.

În definitiv, cum și de ce s-a născut logica simbolică? Ea s-a născut la mijlocul secolului al XIX-lea pentru a răspunde cerințelor logice ale ma- tematicii. Boole, Morgan, Peano, Frege, Schröder, Peirce, B. Russell erau cu toții matematicieni. Întocmai ca și marelui lor precursor, Leibniz, ceea ce interesează în matematică nu sînt substanțele, relațiile de la subiect la atribut, judecățile predicative, ci rela- ția. Totuși, multă vreme matematica s-a mulțumit cu Organon-ul aristote- lic și se știe că Elementele lui Eu- clid nu sînt decît o aplicare a logicii aristotelice.

Dar, de la începutul secolului al XIX-lea înceocă, matematica nu se mai definește ca știința cantităților; ea pare să se caracterizeze mai curînd prin metode decît prin obiect. Se consi- deră, actualmente, că matematica începe cu o serie de elemente nedefi- nite, proprietăți, funcții și relații. Pre- cum și cu o serie de proporții nedemonstrate (axiome sau postulate). Aceste schimbări au necesitat o adap- tare, în scopul de a răspunde cerin- țelor metodologice ale științei. Aceasta a fost originea logicii simbolice.

Logica simbolică este în primul rînd logica gîndirii matematice și a știin- țelor care depind de ea. Logica simbolică a îngreștat excesiv rasu- nătore: ea se aplică azi la automa- tizarea și telematizarea producției, la construcția mașinilor electronice rapide de calcul. Cibernetica va per- mite utilizarea logicii simbolice la fizica atomică, la studiul eredității și al activității nervoase superioare etc.). Desigur, nimeni nu mai poate contesta utilitatea logicii simbolice, valoarea simbolului și a simbolismu- lui, a formalizării și a axiomatizării. Numai un spirit retrograd — și ase- menea spirite mai există încă — ar li în stare să nu recunoască marile merite ale logicii.

Se pune însă întrebarea: mai ales, vor- ba aici încă de logică? Apariția lo- gicii a fost o revoluție? Apariția lo- gicistă a dat oare lovitura de grație logicii filozofice care se reclama de la marile nume al lui Aristotel? Tre- buie reamintit mai înli că logica sim- bolică n-a fost concepută de Leibniz,

...rii puneau în funcție mașinile. In- tregul popor făcea troc cu Partidul. Trăiesc zilele de încordare de di- nanțea lui 6 Martie, cînd nimeni și nimic nu putea stăvili avîntul de luptă al mîntuilor conduse de Par- tid.

Văd adunările muncitorești din curți- le uzinelor, am înaintea ochilor chi- purile țărănilor cu figuri dirze și îm- pietrite din fața primărilor, îmi sună în urechi chemările de luptă ale stră- zilor, chemate de mulțimi, mingiruro- urile, de o angajare încă necunos- cută, răscînd toate la începutul unei veei noi, menită să vindece rînille și să asigure un viitor de lumină tuturor celor ce nimesc.

Nimic și nimeni, nici o stavilă n-a putut zăgăzui avîntul maselor conduse de Partid. Îmi fiute în urechi glon- dele trase de legionari împotriva con- ducătorilor noștri; văd calendarul roșit de sîngele oamenilor tineri, cui- cași la pîmint de salvele trase din palat și din Ministerul de Interne, la porunca singerosului călău Rădescu.

Puterea poporului a fost însă de neînfrînt și la 6 Martie 1945, împo- triva tuturor uneltirilor dușmanilor noștri din afară și dinăuntru, peste capul palatului și al polițienilor re- acționari, împotriva spasmodicilor re- volușii, poporul a pus în mișcare cîrmă guvernului menit să-i lumineze viața.

Au trecut de atunci 15 ani. Un de- ceniu și jumătate înscris în inima fie- cărui om cîntîc al muncii din țara noastră, ca un semn al victoriei, ca un semn al istoriei ce nu mai poate fi întors.

În saatele unde, îndrăgît cu 15 ani, în fața primărilor se adunau, cu chi- purile lor muncite, împletite, țărăni, înfloresc astăzi o agricultură socia- listă care a schimbat nu numai fața pîmîntului, dar și suflulele oamenilor. A dispărut din sat conacul boiereșc și a apărut în schimb colivina, spitalul, școala, creșa, biblioteca și lumina e- lectrică. Harele atleterelor în care se adunau muncitorii, sub acoperșii ne- desfunde, au fost înlocuite în rapo- rt cu complexele industriale, mo- derne și luminoase, rîspîndite în tot întinsul patriei noastre. În piețele pu- blice de acum 15 ani am văzut sute de cărturari și de artiști care cereau, împreună cu întregul popor, creșea unei vieți de demnitate și de respect a condiției umane. Tîn bine minte în- fățișarea lor de atunci: famelici, umi- liți, mulți dintre ei desnădăjduți. Tîn atel astăzi la masa lor de lucru, în atelelor lor de creație, aplcați asu- pra planșetelor, oameni liberi și demni, cîntîc de întregul nostru popor. Și pretutîndeni, unde-ți roșetei privirea, în locul gîrlor pustite, a podurilor prăbușite, a orașelor în mîrol și a țîr- gurilor muceșite sub priveghiul cu- mine și a dorului al luntii, o țără- șantier, creștînd peste noapte în ritm de legendă.

Cit a trecut de la 6 Martie 1945 și pînă astăzi? Un secol? Un mileniu? Uneori am sentimentul că a fost ieri, alături această fiță de calendar, în chenar de aur, mi se pare a se așeză lîngă marile date istorice, sub un si- giliu nemuritor și de glorie.

Serîn aceste rînduri la o oră țîrzie, spre zori, și în paharul cu apă de pe masa mea de lucru a înflorit lăcașu- rul de dîmnașă sub forma unui fir de ghiocel, primul semn al acestui primăverii lumurii. Îl închin, plin de pietate, unei figuri de o delicată mă- relie, lui Petru Groza.

AI. SÂNDULESCU Aurel BĂRANGA

„La placă”

Puterea obișnuinței

E roman sau nu e roman?

Privită de la oarecare distanță, viața de familie a criticului Punct nu are nimic neobișnuit. E o căsnicie ca toate celelalte, cu bucurii și necazuri, cu momente de tandrețe și altele de răcoală, cu grijii mai mari și mai mărunte, cu preocupări culinare, sanitare, vestimentare, pedagogice. Privită însă mai de aproape, căsnicia familiei Punct prezintă unele ciudățenii, datorite, se spune, aceluși tenonem pe care îndeobște îl numim puterea obișnuinței.

Astfel, chiar în urmă cu citeva zile, criticul Punct a avut o „criză de obișnuință” care l-a îngrijorat în mod serios pe membrul familiei sale.

La masă, în timp ce îngheța cu poftă din ghiiveciul pregătit de doamna Punct, criticul s-a oprit brusc, în plin proces de nutriție, și a declarat grav:

- Cum? De ce? I-a întrebat, nedumerită, doamna Punct.
— Nu are bame.
— E adevărat, n-am pus bame. Dar se poate face ghiveci și fără bame.

Criticul s-a ridicat îgnit: — Doamnă (și i se adresează soției cînd e supărat), nu pot concepe un ghiveci fără bame. Cîtez din Sanda Marin: „Se pregă- tește carnea ca pentru mîncarea cu cartofi. Se taie pușină varz în bucăți, un morcov, un pătrunjel și 1/2 felină în felii subțiri, se curăță o mînă de bame (v. 240), una de mazăre, una de fasole verde” etc. Sanda Marin, „Carte de bucate”, Editura tehnică, București 1958, pag. 122. Textul este foarte clar: „o mînă de bame”. Așadar doamnă, ghiiveciul dumneavoastră nu este ghiveci.

- Bine, dragul meu, doar î-am spus că și fără bame...
— Așa nu-i ghiveci.
— A, doamnă, mă provocă!... Ei bine, tîn să aflați că sîntefi lipsită de noțiuni elementare de cultură. Un ghiveci nu este ghiveci decît atunci cînd are tot ceea ce trebuie să aibă un ghiveci.
— Dar mi s-a părut că-ți place ghiiveciul așa... așa cum e...
— Nimic nu s-a putut împiedica să-mi placă. Dar, totodată, nimic nu mă poate sili să-l numesc ghiveci atît tîm cum tu este.
— În definitiv, n-are nici o importanță cum îl numești. Totul e să-ți placă...
— Cum? Sări Punct. N-are nici o importanță, după opinia dumneavoastră? Dar atunci cum mă sfătuiți să denumesc această mîncare?
— În nici un fel. Te sfătulesc s-o mîncîni.
— S-o mîncîni fără să știu cum se numește și în ce categorie se încadrează? E prea de tot ceea ce-mi cereți, sfîmătă doamnă. Și, mai ales, nu pot consuma această mîncare, știînd bine că ea se dă drept ghiveci, fără a respecta toate regulile stabilite.
— Bine, dar dacă-ți place, de ce să nu mîncîni?
— Îmi place? Și ce-l dacă-mi place? Și, la urma urmei, ce să-mi placă, dacă nici nu știu ce am în față? Iată, vă întreb pentru ultima oară: ceea ce mi-ați dat să mîncîne, se numește ghiveci sau nu?
— Să zicem că nu.
— Atunci nici nu mă discut. E de la sine înțeles că nu-mi place.
— Cum, și din cauza denumirii preferi să rămîi flămînd?
— Da, prefer, răspuns grav criticul Punct.

Dumitru SOLOMON

RUSU CIOBANU

„Amuzant”

ȘI ASCULTĂTORUL ESTE UN CREATOR

N-aș fi crezut că printre ingineri pot exista alții sinceri și pasionați iubitori ai muzicii. Aveam, până nu de mult, convingerea că cel mai numeros și mai înalt contingent de melomani îl furnizează medicii. Posibilitatea pe care am avut-o în ultimii ani de a sta mai aproape de medii tehnico-ingenierose mi-a îngăduit însă să-mi dau seama că dragostea pentru muzică a acestor calculatori lucrează pe care mi-i imaginam cu naivitate ca surzi la chemarea frumozului, este aproape cu neputință de egalat. Incluz chiar să cred că întreaga dragostea aproape proverbială de muzică a medicilor; pe cea a muzicienilor profesioniști, fără discuție cu mult în urmă. Dar condeia vâd că mi-o ia înainte, vrea cu orice preț să facă aici elogiu inginerilor, ceea ce n-a fost cîtuși de puțin în intenția mea. De fapt eu intenționam să spun că, deși dragostea dezinventivă pentru muzică reprezintă principala cale prin care putem cu adevărat atinge să ne bucurăm de frumusețea unei simfonii sau unui cvartet, acest sentiment platonice nu rezolvă, singur, problema înțelegerii muzicii. Iată, bunăoară, unul din numeroșii cunoscuți pe care mi-i am făcut printre ingineri: iubeste sincer și entuziasmat muzica; la concert se duce nu pentru a se înfrînca cu high-life-ul orașului și nici pentru a-și etala noul costum ci pur și simplu pentru că vrea să trăiască două ceasuri de înfrînare; gustul său muzical nu e deloc rău, printru operele sale preferate numărându-se compoziții ca Octetul lui Enescu, „Muzica pentru coarde celeste și percuție” de Bartok, Simfonia X-a de Șostakovič. Discuția pe care o relatez mai jos s-a petrecut, de altfel, tocmai în ziua când, venit să mă viziteze, amicul cu pricina mă rugase să-i pun discul cu una din aceste bucăți. M-am grăbit să-i satisfac, bucuros, dorința, dar nu mică-mi

— Iar tu, fiind obișnuit să lucrezi tot timpul cu intelectul — încercai eu să-i completez — nu poți să nu-l lași fără întrebuințare chiar atunci când ascuți muzică...
— Exact așa!
— Și deoarec consideri că muzica nu solicită forțele intelectuale, le îndreptă pe acestea în altă direcție.
— Intocmai cum spui!
— Blestemată păre! exclamai eu furios, spre stupefacția amicului. Cu atât mai blestemată cu cât e una dintre cele mai răspindite. Ea face pe oameni să vadă în muzică doar arta care încintă, delectează, desiată, la

Scenă din piesa „Tartuffe” de Molière, a cărei premieră a avut loc recent la Teatrul Național „J. L. Caragiale”, sala Studio

CONVORBIRI DESPRE MUZICĂ

loc să fii atent la ea, ești preocupat de altceva?

— Dar eu aud totul, făcu el senin. Lectura sau convorbirea nu mă împiedică să ascult muzică.
— Dece nu-ți permiți, replică eu, aceeași dedublare când citești o carte? Dece atunci te dăruiești în înfrînșă lecturii și nu admitti să fii distras din concentrarea în care te ocupi?

— Foarte simplu: pentru că lectura literaturii presupune mobilizarea tuturor forțelor intelectuale, altfel n-ai înțelege-o.
— Iar muzica?..
— Muzica nu obligă la o asemenea concentrare, continuă amicul la fel de senin și sigur pe sine. Ea curge pe lângă ureche, te transpune într-o vagă stare de euforie. Aș putea chiar spune că tot farmecul perceptorii ei constă tocmai în faptul că ea nu solicită concentrarea intelectuală a ascultătorului.

nevoie amuză iar uneori, vorba lui Chicoș Rostogan, gîdila plăcut urechea. Tu îți închipui că de aceea și-a scris Beethoven simfonile? Știi doar că el vede menirea muzicii sale în „a face să izbucnească focul din creierul oamenilor”. Știi doar că el își considera muzica „o revelație mai înaltă decît filozofia” — caracterizare pe care de fapt a putem aplica oricărui adevărate, mari muzici.

— Interlocutorul meu începu să arate mirare:
— Și ce-mi va da o asemenea încordare?

— Ce-ți va da? Ea te va face capabil să ascuți muzica nu din afară ci din lăuntru ei, ceea ce este cu totul altceva. Muzica nu-ți va mai părea a curge pe lângă tine, ci o vei simți că trece chiar prin tine. Mai precis, vei putea senza toată logica interioară a muzicii și, din clipa când vei alunge în stare să urmărești această logică, o nouă lume se va deschide auzului și sufletului tău: îți vei da seama că acolo, înăuntru, palpă un întreg univers sonor și emoțional de care erai cu desăvîrșire străin: atunci când vedeai în muzică doar divine efluvii sonore care-ți dezmiardă urechea, punind într-o difuză și agreabilă mișcare regiunile inferioare ale sensibilității.

— Conectare... încordare... logică... toate facultățile spirituale... Dar, dragule meu, toate acestea le pun în acțiune atunci când mă aflu în fața planșelor mele ingineresti. Vrei să transformi ascultarea muzicii într-un efort obositor? Nu-și pierde ea astfel tot farmecul?
— Și-l pierde, iubite amice, exact în aceeași măsură în care, la teatru, urmărirea încordată a peripețiilor unei drame poate anihila farmecul emoției artistice. Nu numai că nimeni nu se plînge de caracterul obositor pe care l-ar avea încordarea spirituală la care te obligă un spectacol de mare tensiune dramatică dar nici nu se poate imagina un spectacol mai ideal ca acela care te ține tot timpul într-o asemenea încordare. De ce oare muzica să nu merite acest, hai să zicem, efort?
— Da, trebuie să recunosc. În privința aceasta n-am ce să-ți răspund. Eu îmi închipuim această contemplare pasivă, odihnitoare, ca ceama

adevătată atitudine în ascultarea muzicii. Văd că greșeam...

— Nu, nu erai în totul greșit. Căci chiar această ascultare contemplativă tot este preferabilă indiferenței cu care cei mai mulți trec pe lângă muzică. Dar ea nu-ți dezvăluie decât o înimă parte din bogățiile expresive pe care le include muzica. Că adevărat pătrunde în miezul gândirii lui Beethoven sau Brahms cel care, văzînd în muzica lor adevărate drame instrumentale, urmărește logica interină a acestora cu încordarea cu care ar urmări evoluția unui autentic spectacol dramatic. Iar dacă admitem că aportul ascultătorului trebuie să fie foarte substanțial în procesul de înțelegere a muzicii, va trebui să recunoaștem că adevărata ascultare a muzicii este în felul său o operă de creație. De acest lucru, cred, ți-ai dat singur seama. Această muzică nu se respînde la fel în sufletul a doi oameni. Fiecare brodează în jurul ei o lume de gândiri, sentimente, imagini legate de propria sa experiență de viață. Dacă se spune că interpretarea este a doua creație a operei muzicale, atunci ascultarea — mă gîndesc la cea concentrată, interiorizată — este fără îndoială a treia și poate cea mai importantă, crearea a ei. Șostakovič are o vorbă pe care îi place s-o repete des: fiecare înțelege muzica în felul său.

— Nu e puțin subiectivism în această afirmație?
— Cîtuși de puțin! Este pur și simplu sublinierea caracterului creator, deci subiectiv, (ceea ce n-are nimic comun cu subiectivismul) al percepției muzicale.

— Și eu care credeam că am smuls muzicii toată satisfacția pe care ți-o poate da...

— Cît erai de naiv! Intensitatea acestei satisfacții și fără margini pentru cel care ascultă opera muzicală constient de necesitatea unei participări active, creatoare în înțelegerea ei. Și cu cît va fi mai concentrată atenția la, cu cît mai numeroase vor fi facultățile spirituale pe care ea le mobilizează, cu atît va fi înțelegerea mai profundă iar satisfacția mai puternică.

— Mă vei ajuta, cred, să dobîndesc o asemenea înțelegere... făcu amicul meu, de astă-dată de deplin convins.
— Cu ce să te ajut? Îți vei da singur seama că ajutorul meu nu-ți este necesar. Încordîndu-ți puterea de concentrare nu numai că vei simți inutilitatea comentariilor mele. Dar, dacă le-ai face, ele chiar te-ar enerva: muzica singură îți vorbește mai elocvent decît cele mai iscusite comentarii.

Dealtmîndrî, tot farmecul ascultării constă în a descoperi noi și noi sensuri și frumuseți, pînă ieri de neînțeles sau ignorate. Și, mai ales, în a face aceste descoperiri prin propria strădanie, căci în artă orice efort aduce bucurie. Știi ce le spunea Lenin celor care încercau să-i explice „Apasionata” sau „Patetica” lui Beethoven înaintea de a le asculta? „Numai fără comentarii!”

George BĂLAN
Moscova, 22 februarie, 1960

CARTEA DE ARTĂ

MIHAI VASILIU: „Ion Brezeanu”

Tînărul cercetător al istoriei teatrului românesc, Mihai Vasiliu, a reușit să prezinte cititorului de azi figura unuia dintre actorii romîni cel mai stimat și iubii la sfîrșitul secolului trecut și în primele decenii ale veacului nostru. Din relatările — din păcate prea sumare și superficiale — ale cronicarilor dramatici ai epocii, din amintiri, din documente ale vremii a fost reconstituit chipul celui care a dat viața scenică, în teatrul românesc, rolurilor lui Nae Pîngescu, Șganarelle, Cetățeanul turmentat, Harpagon, Shylock ș.a.

Născut la 1 decembrie 1868, Ion Brezeanu și-a înclinat întreaga viață teatrului și efortul lui nentrerupt de slujire înaltilității a Thaiiei romîne constituie desigur un exemplu demn de urmat pentru tînăra generație de actori. Mihai Vasiliu — bun cunosător al vieții artistice din epoca respectivă — dovedește o documentare minuțioasă, care merge pînă la citarea unor interesante (uneori) amănunțite de arhivă. Altfel vreme cît nu devine rob al documentului, autorul ne prezintă cu mijloace variate, menținîndu-se, în general, în limitele unui stil sobru, științific, aspecte din viața și activitatea marelui nostru actor. Sînt bife subliniate îndemnul căpătate de tînărul Brezeanu de la J. L. Caragiale (director al Teatrului Național în 1888), Ștefan Vellescu, Grigore Manolescu ori Alexandru Davila, neobositul om de teatru a cărui activitate nu a fost încă îndeajuns relevată. Analiza unor roluri întruclăpate cu deosebită măiestrie de către lăncu Brezeanu, ne permite să sesizăm specificul artei lui interpretative realiste. (În acest sens ni se pare mai convingătoare prezentarea actorului în rolurile „Cetățeanul turmentat” și „Harpagon”, decît în cele ale lui „Shylock”, în legătură cu care ni se oferă mîrțurii contradictorii, lipsite de o poziție precisă, suficient de argumentată din partea comentatorului). Ideea, repetată pe parcurs, că e greșit a limita mijloacele scenice ale lui Brezeanu la comic, e susținută cu detaliu convingătoare și de aceea concluzia autorului că Brezeanu nu a fost numai actor de comedie, cum ne-am obișnuit să credem, merită reținută.

T. AVRAMESCU

Infățșarea aspectelor sociale ale vremii, deși nu întotdeauna suficient reliefate, contribuie la conturarea chipului unui actor al cărui drum în viață, nu numai că nu a fost înlesnit de succesele sale timpurii, dar, în ciuda prestigiuului lui, a fost tot timpul, semnat de greutăți materiale. Utilizarea abuzivă a documentelor duce cîteodată la o prezentare aridă, de arhivă; autorul notează exact, în subsol, pînă și numărul decretului de numire prin care au fost readuși la conducerea Teatrului Național, reacționari Grigore Cantacuzino și Constantin Sîncescu (p. 40). Ne în-

găduim, de asemenea, să atragem atenția asupra unor amănunțe care nu împietăzesc, desigur, asupra valorii de ansamblu a lucrării: autorul vorbește despre „plebiscitul de la 11 februarie 1866” (p. 138) — în realitate data nu consemnează vreun plebiscit, ci complotul reacionar care a dus la detronarea lui Cuza; semnătura Tarascon (p. 170), din „Furnica” aparține în mod incontestabil lui George Ranetti etc.

Numărul de monografii închinăte actorilor și în general oamenilor de teatru care au contribuit la dezvoltarea culturii romînești este încă neînsemnat, și am dori ca cercetările în această direcție să se facă mai sistematice. În asemenea condiții, lucrarea lui Mihai Vasiliu reprezintă un aport apreciabil în înțelegerea artei u-nuia dintre marii noștri actori și lectura ei credem că se va dovedi utilă unui public cît mai larg de cititori.

Scenă din noul film românesc „Telegrama”

„discul”

popular brazilian în ritm de balon „Dantelăreasa”. „Samba trebuie să aibă Pandeiro” (Tullo Piva), samba „Ascută” (Yvon Curji), precum și „Pierdere de serie de melodii populare „Cîntece braziliene de carnaval”. În interpretarea emoționantă a înzestratelor Elena Maria Raposo se află două melodii de dragoste: „Nimeni nu mă iubeste” (Antonio Maria) și „Spovedanie (Vadico și Marino). Dolores Duran, solista ansamblului, care a cucerit simpatia publicului moscovit, cîntă melodia „Maria Fila” (Luiz Vieira), acompaniată de septetul instrumental dirijat de Paolo Moura, iar Jorge Goulart două cunoscute bucăți ale lui Ary Barroso: „Bambá” și „Brazili”. Pe cel de-al treilea disc au fost reunite mai multe melodii populare de dans braziliene: „Ci cu-cu cu no tuba”, „Simbá la Capacabana”, „Samba”, „Mam, yo quero”, „Tumba-tele”, „Fotado de Madrid”, cîntate de Dolores Duran și Jorge Goulart. Trei discuri mici, pe care se află înregistrate melodii originale pline de culoare, ritm și optimism ale unei țări care, populărizîndu-și folclorul, luptă astfel împotriva celor ce îl falsifică în vederea confectionării în serie a unor anumite muzici de dans, răspîndind masiv de industria de discuri din Apus (trei discuri, în serie, cm. 33 ture, Aprelevski Zavod-U.R.S.S., 1959).

Clasic și contemporan

mai înalt nivel contemporan: Tartuffe-rege. Al contemporaneiza pe Tartuffe înseamnă a gîndi — la vremea aceea — ca Stanislavski, care îl vede pe Tartuffe înfrînd în viața lui Orgon ca pe Rasputin în viața țarului.

„Tartuffe” este o piesă clasică, scrisă cu 295 de ani în urmă, în circumstanțe mult îndepărtate de noi și, în general, puțin cunoscute. Caracterul polemic marcat al comediei este și el o notă specifică și eminentă contemporană, nu în sensul actual, ci în sensul temporal-istoric. Toate acestea trebuie explicate, angajate așa fel în spectacol încît să fie imediat înșușite de spectatorul de azi, nu ca și cum el ar fi cu 300 de ani mai tînăr, deci contemporan cu mușchete-

— deci a fost o piesă polemică — face necesară reintegrarea ei istorică. Pentru această sarcină, cel mai în mdsură a o face este însuși Molière care — prin spiritul său prezent permanent — în pisiele sale — se poate înscrie printre personajele lui, fără ca această procedură să fie socotită conformistă.

În afara acestei reintegrări istorice, prin care spectatorului li este creat spațiul, cadrul contemporan evenimentelor din piesă, vreau să-i aduc și un omagiu marelui Molière, îngăduindu-i să-și dirijeze singur personajele.

Cazul personajului Laurent constituie o ciudățenie a comediei „Tartuffe”. Este vorba de valetul lui Tartuffe care are o existență literară numai, apare chiar în titlatura uneia dintre scene dar, nu apare nicăieri în scenă, nici în distribuție. De ce să nu aibă chiar o existență fizică, în loc să rămîna la ușă, în culise, neidentificat decît din faptul că Tartuffe, în actul III, scenă 2, i se adresează, încredințîndu-i cîntul și rasa lui de rugă, adică... armele imposturii sale!

Tribuna creatorului

tării, ci ca și cum „evenimentele” din piesă ar fi contemporane cu el.

Pentru a obține acest rezultat, am recurs tot la elemente de epocă — fără îndoială altfel ar fi primejdios! — introducînd un personaj nou, pe Molière (în prolog și epilog) și aducînd în scenă, ca prezență fizică, pe singurul personaj pe care autorul îl ține tot timpul în culise, pe Laurent valetul lui Tartuffe. Ceea ce este important de reținut deocamdată, este faptul onestității de regie, care încercă să se explice fără a se imixtiona în textul molièrlesc. Iar cît privește ideea unui prolog în care să apară autorul însuși, iarăși nu constituie a descoperi o nouă piesă în afară, deoarece uzitez unul din procedeele fureștii ale montărilor lui Molière-regizorilor care obișnuia, în fața regaliului său auditoriu, intrat pe vremea aceea în planul de plantare al piesei, să țină un speech; are revedere la public cu care încheia și spectacolul. Iar improvizatia aceea amuzantă care se cheamă „L'im-promptu de Versailles”, ce este altceva decît un dialog din prefața unei piese care de fapt nu s-a jucat?

Piesa aceasta — „Tartuffe” — se axează pe o crîncenă băttălie între genul rău al lui Tartuffe și bunul simț revoltat al grupului condus de Dorina. Piesa însăși a dus un război de uzură timp de cinci ani, între 1664 și 1669, cu societatea acestei vremi. Din prima scenă — așa-numita scenă a d-nei Pernelle — asistăm la înfrîngerea celor două grupe de personaje, prefigurînd însăși lupta angajată în realitatea socială a timpului, dintre bigoții ori impostori și raționaliștii populari. Eu cred că, dacă piesa aceasta a avut întotdeauna succes de stimă, fără a-l fi făcut și pasional, aceasta se datorește faptului că nu a izbutit să reveleze contraplanul ei istoric. Ori tocmai faptul că piesa a fost la timpul ei legată de actualitate

Laurent, păstrează-mi cîntul și rasa mea de rugă și gîndul cel rău de noi să luğă.

De-or întreba de mine, m-am dus să dau ajutorare din banii adunați...

— Deci Laurent există. Umbă prin casa lui Orgon ca pe moșia lui; ne-o confirmă Dorina în actul I, scena 2:

Dar pînă și nerodul ce și l-a pus feior

Își ia cu noi un aer de sus, dojenitor...

Jată-l deci pe Laurent foarte bine gîndit de Molière. El seamănă cu stăpînul său, dară în el și în el și ucenic. Îi bate cu cîntul, căci Tartuffe — de ochii lumii — se flagelază chiar. Deci Laurent stie ce urmărește Tartuffe și, ca atare, el însuși joacă jocul ticălos al patronului său, înfrîn-du-i meșteșugul, li e complice, deci Tartuffe trebuie să aibă încredere în el. Laurent este un exrec de un rang inferior deocamdată, dar el este sigur viitorul Tartuffe! Slujba lui este de valet-parazit și proștă din plin. E mai gras ca stăpîn-său și mai indolenț, căci știe prea multe. De mult, de cînd am jucat prima oară în această piesă, m-am întrebînd, printr-o replică: dar cum o fi arătat această personaj care-și poate permite să lipsească de la spectacol fiindcă nu e necesară decît naluca lui?

Dacă Tartuffe mîncîncă smerit, prea cuvios. Cîte o potirniche-două și-apoi o fri-gărie de mușchiiule mustos. (Sc. 4. act. I).

Laurent desigur că mîncîncă mai mult, dar, fiind arele pe care și le ia chiar cu Dorina care, în ierăhia slujbelor casnice, este pe o treaptă superioară. Tot gîndindu-mă la biografia acestui valet — pe care n-ar fi rău de l-ar jua actorul mai puțin matur pentru Tartuffe, înaintea de a i se cuveni rolul acesta — mi-am făcut plăcere să-l văd umblînd prin casă. Cu fiecare apariție a lui Tartuffe, m-am întrebînd: dar Laurent, unde e? Atunci cînd Tartuffe intră în scenă cu Dorina din actul III, putem să-l las la ușă? Curiozitatea mea era altă de mare, că eram dat brînci după Tartuffe. Marelui Molière mi-o ierta, fiindcă a fost și el... actor! Revenind la Laurent, dacă în restul timpului mi l-am închipuit prin alte părți, la buclărie ori dormind bușlean, nu am putut pierde prilejul, la sfîrșit, cînd Tartuffe se întoarce în casa lui Orgon cu edoitanul de gardă ca să pună laba pe casa binefăcătorului său, să nu-l fac și pe Laurent să ia parte la solemnitatea: casa aceasta jurată în mod samacolic deocamdată într-un fel și casa lui, era rezultatul în parte și al complicității sale. Mă mai interesa, apoi, ce va face Laurent cînd își va vedea stăpînul arestat... Orgon, desigur, nu l-ar fi angajat, iar Dorina ar fi fost prima care să-l alunge. Desigur că s-a speriat, și-a luat repede ce brumă apucase și mai fure de prin casă și s-a depoziteze în camera lui și a luat-o la fugă să se pună la adăpost, să devină el însuși — acum cînd răminea să opereze pe cont propriu — un alt Tartuffe după chipul și asemnarea fostului său patron. Laurent, la rîndul lui, avea să aibă un valet care-i va lua locul, devenind și acesta un nou Tartuffe...

Scenă din opera „Paiate” de Leoncavallo, la Teatrul de Operă și Balet.

Ion FINTEȘTEANU
artist al poporului

